

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І
МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

СЛУЖБОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Навчальний посібник

Вінниця
2025

УДК 340.1:342.7(477)

DOI: <https://doi.org/10.31652/978-966-1681-27-1-1-127>

О78

Підручник підготовлений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Д3 Право, Освітньо-професійна програма Право.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету права, публічного управління і менеджменту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

(протокол No 4 від 17.12.2025 р.)

Р е ц е н з е н т и :

Мельничук О.Ф. - завідувач кафедри публічно-правових дисциплін,
доктор юридичних наук, професор.

Лапшин С.А. - доцент кафедри публічного управління і менеджменту,
кандидат історичних наук, доцент.

Остапенко О. Є. Службове право : підручник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю Д3 Право, Освітньо-професійна програма Право / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ВДПУ, 2025. 127 с. DOI: <https://doi.org/10.31652/978-966-1681-27-1-1-127>

ISBN 978-966-1681-27-1 © Остапенко О.Є., 2025

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.....	5
ВСТУП	6
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ.....	13
Розділ I. Загальні положення службового права. Публічна служба. Державна служба як складова публічної служби.....	13
Лекція 1. Поняття службового права. Загальні засади публічної служби...	13
Лекція 2. Державна служба в системі публічної служби, її види, принципи та правове регулювання.....	22
Лекція 3. Управління державною службою.....	32
Лекція 4. Формування та реалізація державно-службових відносин.....	41
Лекція 5. Правовий статус державного службовця.....	49
Лекція 6. Кар'єра та порядок проходження державної служби.....	56
Лекція 7. Запобігання корупції у сфері публічної служби. Етика та етикет державного службовця.....	63
Розділ II. Особливості проходження служби в окремих органах публічної влади.....	71
Лекція 8. Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади.....	71
Тема 9. Особливості проходження державної служби в органах виконавчої влади.....	79
Тема 10. Служба в органах прокуратури.....	87
Тема 11. Служба в органах місцевого самоврядування.....	96
Тема 12. Сучасні зарубіжні моделі організації державної служби.....	103
Комп'ютерні презентації.....	111

Список використаних джерел.....	119
Відомості про автора.....	126

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ І СКОРОЧЕНЬ.

ВРУ – Верховна Рада України

КМУ – Кабінет Міністрів України

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

НАБУ – Національне антикорупційне бюро України

НАДС – Національне агентство України з питань державної служби

ДСАУ – Державна судова адміністрація України

ЦОВВ – Центральний орган виконавчої влади

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

КАСУ – Кодексу адміністративного судочинства України

ЦВК – Центральна виборча комісія

НБУ – Національний банк України

ЄС – Європейський Союз

США – Сполучені Штати Америки

ENA – École Nationale d'Administration

ВСТУП

Дисципліна «Службове право України» призначена для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D3 Право, Освітньо-професійна програма Право, має міждисциплінарний характер і охоплює узагальнені проблеми теорії та практики, міжнародного, європейського й національного права у службового права.

Вибіркова навчальна дисципліна «Службове право України» орієнтована на студентів бакалаврського рівня вищої освіти. Є логічним продовженням циклу дисциплін публічно-правового спрямування кафедри та передбачає набуття здобувачами вищої освіти поглиблених навичок та вмінь у сфері наукової та професійної діяльності, вдосконалення здатності до розв'язування задач дослідницького та інноваційного характеру у відповідній галузі професійної діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Службове право» дати студентам наступні знання та розуміння у предметній сфері службового права:

- формування системи знань з службового законодавства;
- досягнення всебічного глибокого розуміння студентами природи і сутності службово-правових відносин з вмінням застосовувати їх у практичній роботі;
- засвоєння теоретичних основ організації та діяльності публічної служби, механізмів і системи управління державною службою та набуття теоретико-практичних навичок запровадження кращих зарубіжних практик організації державної служби.

Завданнями навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра:

- визначення основних категорій службового права;
- формування чітких уявлень про загальнотеоретичні засади службового законодавства;
- вироблення наукового підходу до оцінки чинного службового права;
- вивчення всіх основних норм службового права, предмету, методу, системи, джерел, історії розвитку цього інституту права.

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Службове право» студент буде знати та розуміти:

- витоки та еволюцію службового права;
- поняття і природу доктрини службового права;
- властивості доктрини службового права;
- категорійно-понятійний апарат доктрини службового права;
- філософсько-методологічний інструментарій доктрини службового права;
- основні концепції розвитку службового права;
- співвідношення принципу законності та принципу правомірності в службово - правових відносинах;
- сучасні тенденції еволюції доктрини службового права;

студент буде вміти:

- орієнтуватися у ціннісному потенціалі доктрини службового права;
- вільно володіти базовим категорійно-понятійним апаратом службово-правового характеру;
- вільно обирати необхідні підходи та методи для аналізу конкретної правової ситуації в службово-правовій сфері;
- вибудовувати систему належної аргументації при розкритті сутності службово-правових феноменів;
- формулювати необхідні положення, узагальнення, оцінки, висновки та практичні рекомендації під час аналізу ходу та результатів застосування доктрини службового права на практиці;
- захищати за допомогою службово-правових інструментів суб'єктів правовідносин, передусім права та основоположні свободи людини;
- застосовувати набуті знання щодо доктрини службового права у повсякденній практичній професійній діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Загальні положення службового права. Публічна служба. Державна служба як складова публічної служби.

Тема 1. Поняття службового права. Загальні засади публічної служби.

Службове право та його генеза в XIX –XXI ст. Специфіка предмету правового регулювання службового права. Поняття та ознаки публічної служби, її місце в системі публічного управління. Організаційний та функціональний аспект публічної служби. Підходи до визначення поняття «публічна служба» (державна служба в органах виконавчої влади, апараті органів законодавчої та судової влади, правоохоронних органах, служба в органах місцевого самоврядування тощо), загальна характеристика її основних видів. Співвідношення понять «публічна служба», «державна служба», «муніципальна служба», «цивільна служба», «мілітаризована служба», «дипломатична служба», «патронатна служба», «службова діяльність особи, яка має публічну спрямованість», «діяльність особи, яка наділена відповідними публічно-владними повноваженнями задля служіння публічним інтересам».

Тема 2. Державна служба в системі публічної служби, її види, принципи та правове регулювання.

Поняття державної служби, її види та принципи. Правові засади державної служби. Сучасні моделі державної служби: а) “відкрита” (або посадова) англосаксонська модель державної служби – відносно децентралізована відкрита модель, що реалізується у Великій Британії, й децентралізована відкрита модель – у США; б) “закрита” (або кар’єрна) модель державної служби, притаманна країнам континентальної Європи: централізована закрита модель – французька; відносно децентралізована модель – німецька. Основні риси відкритої та закритої моделей державної служби.

Історія розвитку теорії та практики державної служби в Україні. Особливості організації моделі державної служби в Україні.

Тема 3. Управління державною службою.

Поняття управління державною службою. Завдання та принципи управління державною службою. Правові засади управління державною службою. Система управління державною службою. Кабінет Міністрів України як орган управління державною службою. Національне агентство України з питань державної служби - центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби. Комісія з питань вищого корпусу державної служби. Конкурсна комісія як суб'єкт управління державною службою. Керівник державної служби. Служба управління персоналом. Кадрова політика у сфері державної служби. Види (типи) державних посад. Політичні, адміністративні та патронатні посади, їх особливості та співвідношення. Патронатна служба.

Тема 4. Формування та реалізація державно-службових відносин.

Умови виникнення державно-службових відносин. Реалізація державно-службових відносин як один із найважливіших елементів інституту державної служби. Посада в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Умови призначення на державну службу. Формування кадрового резерву. Припинення державно-службових відносин. Професійне навчання як складова діяльності державного службовця. Особливості службових відносин в органах місцевого самоврядування.

Тема 5. Правовий статус державного службовця.

Загальні вимоги до державних службовців. Права та обов'язки державних службовців за Законом України «Про державну службу» та іншими нормативно правовими актами. Класифікація прав державних службовців. Класифікація обов'язків державних службовців. Поняття гарантій та заохочень державних службовців, їх види. Особливості відповідальності державних службовців. Розмежування відповідальності державних службовців за видами на: дисциплінарну, адміністративну, кримінальну та матеріальну, а також порядок їх застосування. Обмеження та заборони, пов'язані з перебуванням на державній службі. Декларування доходів державних службовців.

Тема 6. Кар'єра та порядок проходження державної служби.

Поняття та складові елементи службової кар'єри. Поняття та зміст ефективності державної служби. «Оцінювання» як невід'ємний елемент ефективної державної служби та його критерії. Відбір та прийняття на державну службу за спеціальними процедурами. Призначення на посаду та особливості призначення на політичні та патронатні посади. Випадки прийняття на державну службу з випробувальним терміном. Конкурс, стажування. Складання присяги та присвоєння державному службовцю відповідного рангу. Проходження державної служби. Організація роботи та періодична атестація державних службовців. Щорічна оцінка виконання державним службовцем покладених на нього завдань. Особливості роботи працівників патронатної служби. Просування по службі. Стаж державної служби.

Тема 7. Запобігання корупції у сфері публічної служби. Етика та етикет державного службовця.

Поняття корупції в системі державної служби Система запобігання та протидії проявам корупції: класифікація заходів у сфері державної служби Антикорупційне законодавство України. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження спільної роботи близьких осіб Конфлікт інтересів у публічній службі, запобігання йому та врегулювання.

Фінансовий контроль як захід запобігання корупції у публічній службі. Суб'єкти запобігання корупції у сфері публічної служби, їх види та компетенція. Досвід протидії проявам корупції в країнах розвиненої демократії.

Етичні засади публічної служби. Кодекси етики та правила етичної поведінки. Професійно-етичні вимоги до державного службовця: основні принципи, норми, якості та механізми їх підтримки. Загальні правила поведінки державного службовця. Морально-психологічний клімат у колективі. Репутація, авторитет і імідж державних службовців.

Розділ II. Особливості проходження служби в окремих органах публічної влади.

Тема 8. Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади.

Правове та організаційне забезпечення державної служби в Апараті Верховної Ради України. Правовий статус державних службовців в Апараті Верховної Ради України. Проходження державної служби в Апараті Верховної Ради України. Правове та організаційне забезпечення державної служби в апараті органів судової влади. Види і правовий статус державних службовців в апараті органів судової влади. Правовий статус помічника судді. Проходження державної служби в апараті органів судової влади.

Тема 9. Особливості проходження державної служби в органах виконавчої влади.

Загальна характеристика державної служби в органах виконавчої влади. Державна служба в Національній поліції. Поняття та принципи служби в Національній поліції. Правові та організаційні засади служби в Національній поліції. Проходження служби в Національній поліції. Дисциплінарна відповідальність поліцейських. Дипломатична служба. Поняття та принципи дипломатичної служби. Правове та організаційне забезпечення дипломатичної служби. Проходження дипломатичної служби. Дисциплінарна відповідальність працівників дипломатичної служби. Військова служба як державна служба особливого характеру. Поняття, принципи та види військової служби. Правове та організаційне забезпечення військової служби. Проходження військової служби. Альтернативна (невійськова) служба, порядок її проходження. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців. Організаційно-правові засади служби в органах Служби безпеки України. Склад кадрів Служби безпеки України. Проходження військової служби в органах Служби безпеки України.

Тема 10. Служба в органах прокуратури.

Загальна характеристика служби в органах прокуратури. Правове та організаційне забезпечення служби в органах прокуратури. Проходження служби в органах прокуратури. Дисциплінарна відповідальність прокурорів.

Тема 11. Служба в органах місцевого самоврядування.

Поняття, ознаки та принципи служби в органах місцевого самоврядування. Правове та організаційне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування. Правовий статус посадових осіб місцевого

самоврядування. Проходження служби в органах місцевого самоврядування.

Тема 12. Сучасні зарубіжні моделі організації державної служби.

Види моделей державної (публічної) служби Громадянська служба у Федеративній Республіці Німеччина. Публічна служба у Франції. Цивільна служба у Великобританії Цивільна служба у Сполучених Штатах Америки та Канаді Державна служба в країнах Східної Азії Становлення і розвиток державної служби в країнах Східної Європи.

ТЕЗИ ЛЕКЦІЙ

Розділ І. Загальні положення службового права. Публічна служба. Державна служба як складова публічної служби.

Лекція 1. Поняття службового права. Загальні засади публічної служби.

Конституція України є Основним Законом держави, що визначає засади конституційного ладу, права, свободи і обов'язки людини і громадянина, а також основні засади організації та діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. Відповідно до статті 38 Конституції України, громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнських та місцевих референдумах, а також мають рівний доступ до державної служби [1].

Службове право України є однією з галузей національного права, яка регулює суспільні відносини, що виникають у процесі формування, функціонування та припинення публічної служби. Воно виступає правовою основою організації діяльності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, забезпечуючи баланс між інтересами держави, суспільства і громадянина [3; 4].

Поняття службового права як окремої галузі сформувалося відносно недавно. Його розвиток пов'язаний із реформою системи державного управління та становленням інституту публічної служби в Україні після прийняття Конституції 1996 року.

Службове право є комплексною галуззю, що поєднує норми адміністративного, трудового, конституційного, фінансового та антикорупційного права [5; 6].

Публічна служба органічно пов'язана з державою та органами місцевого самоврядування, їх місцем і роллю в житті суспільства. В діяльності службовців публічної служби знаходять своє реальне втілення завдання і функції держави.

Оскільки посада містить частку компетенції відповідних органів, вона невідривна від його структури і в той самий час має за свою мету організацію особового складу органу - службовців публічної служби.

З посадою - первинним структурним підрозділом - зв'язаний комплекс питань: встановлення посад, правила та способи їх заміщення, порядок перевodu з посади на посаду. Отже, публічна служба, якщо її розглядати з точки зору місця яке вона посідає в організації держави, починається там, де встановлюється посада. Посада невідривна від організації державного апарату, органів місцевого самоврядування, встановлення посади завершує її [3; 31].

Поняття та ознаки публічної служби в Україні

Предметом службового права є сукупність суспільних відносин, які виникають у процесі організації, проходження, реалізації прав та обов'язків, а також припинення публічної служби [3; 4; 31].

До таких відносин належать, зокрема:

правовий статус державного службовця;

порядок вступу на службу;

гарантії, обмеження та відповідальність службовців;

управлінські процедури в діяльності органів публічної влади [3; 15].

Сутність службового права проявляється у поєднанні управлінських, правозастосовних та етико-правових елементів, які визначають поведінку суб'єктів публічної служби. З огляду на це, службове право має тісний зв'язок із принципом верховенства права та положеннями міжнародних актів, зокрема Конвенції ООН проти корупції та Європейської хартії про статус посадових осіб місцевого самоврядування [14; 29].

Основні принципи службового права

Принципи службового права визначають загальні засади функціонування системи публічної служби. До основних належать:

1. Принцип верховенства права, який передбачає, що діяльність службовців має ґрунтуватися на законах і спрямовуватися на захист прав і свобод людини .
2. Принцип законності, що зобов'язує державних службовців діяти виключно в межах наданих повноважень.
3. Принцип професіоналізму і компетентності, який вимагає від службовця високого рівня знань, умінь і навичок у сфері публічного управління.
4. Принцип політичної нейтральності, який гарантує, що публічна служба має залишатися поза впливом політичних партій.
5. Принцип етичності, що визначає моральні стандарти поведінки службовців [3; 29].

Відповідно до Закону України «Про державну службу» №889-VIII від 10 грудня 2015 року, публічна служба в Україні ґрунтується саме на цих принципах. Вони є основою формування європейської моделі державного управління, орієнтованої на прозорість, ефективність і підзвітність [4].

Система публічної служби в Україні

Система публічної служби України охоплює сукупність видів служби, що здійснюється в органах державної влади та місцевого самоврядування [3].

Основними видами є:

- державна служба;
- служба в органах місцевого самоврядування;
- військова, дипломатична, судова, прокурорська, митна, податкова служби та інші її різновиди [3; 22; 23].

Правову основу функціонування цієї системи становлять Конституція України, закони «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого

самоврядування», а також низка спеціальних законів, що регулюють статус окремих категорій службовців [22; 23; 24].

Організаційна структура публічної служби базується на ієрархічності, єдності вимог до етики поведінки службовців і підзвітності органів влади суспільству.

Відповідно до концепції реформування державної служби, затвердженої Кабінетом Міністрів України, головною метою є створення професійної, політично нейтральної, доброчесної публічної служби, зорієнтованої на громадянина.

Правове регулювання публічної служби в Україні

Права державних службовців визначені статтею 11 Закону України «Про державну службу» і включають можливість:

- реалізовувати службові повноваження в межах посадових інструкцій;
- брати участь у розробці управлінських рішень;
- користуватися соціальними та правовими гарантіями, визначеними законом [3].

Обов'язки службовців полягають у неухильному дотриманні Конституції, законів України, сумлінному виконанні службових обов'язків, збереженні державної таємниці, недопущенні конфлікту інтересів [3].

Крім того, кожен службовець повинен дотримуватись Етичного кодексу державного службовця, який конкретизує норми поведінки, повагу до громадян і доброчесність у прийнятті рішень [3].

Права та обов'язки службовців мають взаємозалежний характер: реалізація прав неможлива без належного виконання обов'язків, а зловживання правами тягне юридичну відповідальність [3].

Етична поведінка державного службовця визначається нормами моралі, що забезпечують довіру суспільства до державних інститутів. Основними принципами етичної поведінки є:

- чесність і добросовісність;
- політична неупередженість;
- повага до гідності людини;
- уникнення конфлікту інтересів;
- прозорість і відкритість діяльності [3].

Юридична відповідальність державного службовця може бути дисциплінарною, адміністративною, кримінальною або матеріальною залежно від характеру правопорушення [3].

Зокрема, Закон України «Про запобігання корупції» визначає спеціальні заходи відповідальності за корупційні діяння та правопорушення, пов'язані з конфліктом інтересів [15].

Питання для самоконтролю

1. Що таке службове право як галузь права?
2. Які чинники зумовили формування службового права в Україні?
3. У чому полягає відмінність між публічною та приватною службою?
4. Яке місце службове право посідає в системі адміністративного права?
5. Назвіть основні джерела службового права України.
Які суб'єкти є носіями службово-правових відносин?
6. У чому полягає мета правового регулювання публічної служби?
7. Які принципи лежать в основі службового права?
8. Яке значення має службове право для розвитку державного управління?
9. Як службове право забезпечує реалізацію прав людини у сфері публічної служби?
10. Що є предметом вивчення службового права?

Тестові завдання.

1. Службове право — це:

А) галузь кримінального права;

Б) підгалузь цивільного права;

В) самостійна галузь публічного права, що регулює відносини у сфері публічної служби;

Г) система морально-етичних норм поведінки службовців.

Правильна відповідь: В

2. Основною метою службового права є:

А) регламентація господарських відносин;

Б) організація діяльності судової влади;

В) забезпечення ефективної діяльності органів публічної влади;

Г) охорона приватних прав громадян.

Правильна відповідь: В

3. Суб'єктами службово-правових відносин є:

А) лише державні службовці;

Б) органи публічної влади та службовці;

В) органи місцевого самоврядування;

Г) усі громадяни України.

Правильна відповідь: Б

4. Яке з наведених положень належить до принципів службового права?

А) автономія волі сторін;

Б) рівність усіх форм власності;

В) законність і верховенство права;

Г) свобода договору.

Правильна відповідь: В

5. Основним джерелом службового права України є:

- А) Конституція України;
- Б) Закон України «Про державну службу»;
- В) Кодекс законів про працю;
- Г) Закон України «Про політичні партії».

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

Завдання 1.

Начальник відділу кадрової роботи обласної державної адміністрації видав наказ про звільнення працівника за «втрату довіри». Працівник вважає, що це порушення його прав, оскільки він не є державним службовцем, а працює за трудовим договором.

Питання:

1. До яких правовідносин належить цей спір — службових чи трудових?
2. Яке законодавство має бути застосовано?

Завдання 2.

Громадянин подав скаргу до Національного агентства з питань державної служби на рішення комісії про відмову у вступі на державну службу через нібито не проходження психологічного тесту.

Питання:

1. Які органи мають повноваження розглядати такі скарги?
2. Який порядок оскарження рішень щодо вступу на державну службу?

Завдання 3.

Державний службовець вийшов на пенсію, але продовжує працювати консультантом у тому ж органі. Під час перевірки виникло питання: чи поширюються на нього вимоги Закону «Про запобігання корупції».

Питання:

1. Який статус має цей працівник?
2. Чи зберігається для нього обов'язок дотримання антикорупційних обмежень?

4. Кейс “Конфлікт компетенцій”

Міністерство охорони здоров'я та обласна державна адміністрація одночасно видали накази, що стосуються призначення керівника обласного управління охорони здоров'я. Обидва органи посилаються на свої повноваження.

Питання:

1. До якого виду публічної служби належить ця посада?
2. Який орган має визначальну компетенцію?
3. Як вирішити конфлікт юрисдикції згідно із Законом «Про державну службу»?

5. Завдання «Порушення принципу політичної нейтральності»

Державний службовець під час робочого часу поширював агітаційні матеріали політичної партії, членом якої він є.

Питання:

1. Які норми службового права порушено?
2. Яку дисциплінарну відповідальність може бути застосовано?
3. Чи допускається членство державного службовця у політичній партії?

6. Завдання «Регламентування службових відносин»

Новостворене агентство немає затвердженого положення про структуру та функціональні обов'язки службовців. Працівники не розуміють меж своєї компетенції.

Питання:

1. Які службово-правові акти мають бути ухвалені?
2. Хто відповідає за затвердження посадових інструкцій?
3. Чи можна вважати відсутність регламенту порушенням норм службового права?

Додаткові аналітичні завдання

Порівняльний аналіз:

Порівняйте поняття “службове право” в Україні та в одній із країн ЄС (наприклад, Польщі чи Німеччині).

– У чому схожість і відмінність?

– Які елементи іноземної моделі можна адаптувати в Україні?

Творче завдання:

Сформулюйте власне визначення службового права як галузі права, обґрунтуйте його через предмет, метод і принципи правового регулювання.

Класифікаційне завдання:

Розподілі види публічної служби на державну, муніципальну та військову, вкажіть основні нормативні акти, що регулюють кожен.

Лекція 2. Державна служба в системі публічної служби, її види, принципи та правове регулювання.

Державна служба як вид публічної служби в Україні

Державна служба є одним із ключових інститутів формування, розвитку та стабільного функціонування державності в Україні. Саме від ефективності організації державної служби залежить дієвість усієї системи публічного управління, реалізація завдань і функцій держави, а також забезпечення конституційних прав і свобод громадян [4].

Як зазначено у частині першій статті 1 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII, державна служба — це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування;

забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм;

забезпечення надання якісних адміністративних послуг;

здійснення державного нагляду та контролю;

управління державними фінансовими ресурсами та майном;

управління персоналом державних органів;

реалізації інших повноважень державних органів, визначених законом [3].

У науковій доктрині державна служба розглядається як інститут публічного права, що покликаний забезпечити виконання функцій держави через діяльність професійного корпусу службовців. Зміст цього інституту

полягає у практичній реалізації публічного інтересу, спрямованого на забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян [31].

Як слушно зазначає Ю. П. Битяк, державна служба — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах, спрямована на реалізацію завдань держави та її політики. Така діяльність здійснюється на постійній основі, є політично неупередженою та передбачає професіоналізм і відповідальність державних службовців [46].

Ознаки державної служби

Нормативно визначене поняття державної служби охоплює такі її сутнісні ознаки:

практична спрямованість — діяльність із реалізації завдань та функцій держави (аналіз політики, виконання законів, надання послуг тощо);

публічний характер — служба здійснюється в інтересах суспільства, а не окремих осіб;

професіоналізм — державна служба вимагає спеціальних знань, умінь і навичок;

політична неупередженість — службовці діють незалежно від політичних партій чи груп.

Крім того, державна служба характеризується такими рисами:

здійснюється на постійній основі;

реалізується державними службовцями — громадянами України;

передбачає виконання службових повноважень на відповідних посадах у державних органах;

оплачується з Державного бюджету України.

Система правового регулювання державної служби

Правове регулювання державної служби ґрунтується на положеннях Конституції України, Закону України “Про державну службу”, а також

інших нормативно-правових актів — законів, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів, актів Національного агентства з питань державної служби (НАДС).

До системи правового забезпечення входять також норми міжнародних актів, зокрема Конвенції ООН проти корупції (2006 р.), що визначає засади прозорості та доброчесності публічної служби [14].

Відповідно до статті 5 Закону України «Про державну службу», правове регулювання державної служби поширюється на питання вступу, проходження, припинення служби, присвоєння рангів, атестації, заохочення та дисциплінарної відповідальності службовців [3]. У частині, не врегульованій зазначеним законом, застосовуються норми Кодексу законів про працю України [10].

Місце державної служби в системі публічної служби

Публічна служба в Україні охоплює:

державну службу;

службу в органах місцевого самоврядування [5; 6];

військову, дипломатичну, поліцейську службу [21; 22];

інші види службової діяльності публічного характеру.

Публічна служба в Україні охоплює державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, а також інші види службової діяльності, що мають публічний характер — військову, дипломатичну, службу в поліції, податкових органах тощо.

Державна служба у цій системі виступає ядром публічної служби, оскільки саме вона забезпечує реалізацію державної політики в усіх сферах суспільного життя.

Таким чином, державна служба — це не лише форма організації діяльності державних органів, а й інститут публічного права, що покликаний забезпечити баланс між інтересами держави та громадянина, реалізацію принципів законності, гласності, професіоналізму й доброчесності в управлінській діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Що таке публічна служба та які її основні ознаки?
2. Яке місце державна служба посідає у системі публічної служби?
3. Які види публічної служби виділяють в Україні?
4. У чому полягає різниця між державною та муніципальною службою?
5. Які основні принципи державної служби визначені законодавством України?
6. Яке значення має Закон України «Про державну службу» для регулювання цієї сфери?
7. Хто є суб'єктами правовідносин у сфері державної служби?
8. Які існують рівні державної служби?
9. Як забезпечується політична нейтральність державної служби?
10. Які органи здійснюють управління державною службою?

Тестові завдання.

1. Державна служба — це:

- А) виконання громадських робіт на благо громади;
- Б) професійна діяльність осіб, які займають посади в органах державної влади;
- В) діяльність представників політичних партій;
- Г) служба в органах місцевого самоврядування.

Правильна відповідь: Б

2. Основним нормативно-правовим актом, що регулює державну службу, є:

- А) Конституція України;
- Б) Кодекс законів про працю;
- В) Закон України «Про державну службу»;
- Г) Закон України «Про запобігання корупції».

Правильна відповідь: В

3. До видів публічної служби в Україні належать:

- А) державна, військова, дипломатична, муніципальна;
- Б) лише державна;
- В) судова, виконавча, політична;
- Г) громадська, приватна, політична.

Правильна відповідь: А

4. Принцип політичної нейтральності означає, що державний службовець:

- А) може бути членом партії, але не проводити агітацію під час роботи;
- Б) зобов'язаний підтримувати урядову партію;
- В) має право відкрито агітувати за кандидата;
- Г) може використовувати службове становище у виборчих кампаніях.

Правильна відповідь: А

5. До основних принципів державної служби належать:

- А) гласність, прозорість, стабільність, політична нейтральність;
- Б) прибутковість, автономність, конкурентність;
- В) приватизація, підприємливість, колективізм;
- Г) економічна свобода, самоврядування, партнерство.

Правильна відповідь: А

6. До суб'єктів управління державною службою належать:

- А) Верховна Рада України;
- Б) Кабінет Міністрів України;
- В) Національне агентство з питань державної служби (НАДС);

Г) усі перелічені.

Правильна відповідь: Г

7. До категорій посад державної служби належать:

А) політичні, адміністративні, патронатні;

Б) державні, муніципальні, військові;

В) вищі, середні, нижчі;

Г) тимчасові, постійні, виборні.

Правильна відповідь: А

Практичні завдання

1. Кейс “Призначення без конкурсу”

Начальник департаменту міністерства призначив на посаду державного експерта свою знайому без проведення конкурсу, посилаючись на “термінову необхідність”.

Питання:

1. Чи відповідає це законодавству про державну службу?
2. У яких випадках допускається призначення без конкурсу?
3. Які правові наслідки можливі для посадової особи?

2. Кейс “Політична діяльність службовця”

Державний службовець під час робочого часу розміщував політичні дописи на сторінці міністерства у Facebook.

Питання:

1. Який принцип державної служби порушено?
2. Які види дисциплінарної відповідальності можуть бути застосовані?
3. Хто має право притягнути його до відповідальності?

3. Завдання “Конфлікт інтересів”

Працівник міністерства бере участь у тендері, у якому подає заявку фірма, що належить його брату.

Питання:

1. Яке правопорушення має місце?
2. Які дії повинен вчинити державний службовець?
3. Які наслідки передбачені Законом «Про запобігання корупції»?

4. Завдання “Типи публічної служби”

Порівняйте за критеріями (правовий статус, джерела регулювання, порядок вступу, відповідальність):

- державну службу,
- службу в органах місцевого самоврядування,
- військову службу.

Оформіть порівняльну таблицю.

5. Завдання “Планування кар’єри державного службовця”

Опишіть алгоритм проходження служби державного службовця з моменту вступу на посаду до звільнення. Укажіть:

- етапи кар’єри;
- умови просування;
- правові підстави припинення служби.

6. Завдання “Принципи державної служби в дії”

Наведіть приклади з практики, коли:

- а) порушено принцип політичної нейтральності;
- б) забезпечено принцип рівного доступу до служби;

в) реалізовано принцип професіоналізму.

Додаткові аналітичні завдання

1. Порівняльно-правовий аналіз.

Проаналізуйте законодавство України «Про державну службу» (2015 р.) та порівняйте його з аналогічним актом однієї з країн ЄС (наприклад, Польщі, Німеччини чи Франції).

- Які спільні риси в організації державної служби?
- Які принципи реалізуються по-різному?
- Які елементи зарубіжного досвіду могли б бути корисними для вдосконалення української системи?

2. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Політична нейтральність як гарантія ефективності державної служби».

У роботі проаналізуйте:

- сутність принципу політичної нейтральності;
- приклади його порушення в українській практиці;
- пропозиції щодо посилення контролю за його дотриманням.

3. Ситуаційний аналіз “Конфлікт принципів”.

В одному міністерстві виникла ситуація, коли з метою “оперативності” керівник порушує принцип прозорості призначення на посади.

- Які принципи державної служби тут конфліктують?
- Який із них має пріоритет і чому?
- Як має бути врегульована така ситуація відповідно до закону?

4. Завдання “Кадрова стабільність vs оновлення державного апарату”.

Проаналізуйте співвідношення принципів стабільності державної служби та відкритого конкурсу.

- Чи можуть вони суперечити один одному?
- Як знайти баланс між ними?
- Наведіть приклади реформ, які вплинули на кадрову стабільність у державних органах.

5. Кейс-дослідження “Ефективність державної служби”.

Використовуючи відкриті дані (наприклад, звіти НАДС чи Рахункової палати), оцініть ефективність роботи державних службовців певного органу (на вибір студента).

- Які критерії ефективності ви застосували?
- Чи відображаються ці критерії у чинному законодавстві?
- Запропонуйте три конкретні заходи для підвищення ефективності.

6. Завдання “Реформування системи державної служби”.

Проаналізуйте етапи реформування державної служби в Україні після 2014 року.

- Які зміни були найбільш успішними?
- Які проблеми залишаються невирішеними?
- Які кроки, на вашу думку, мають бути здійснені на наступному етапі реформ?

7. Аналітичне завдання “Суб’єкти публічної служби”.

Складіть структурно-логічну схему, яка відображає суб’єктів публічної служби в Україні (органи, службовці, допоміжний персонал, контрольні органи).

- Визначте функції кожної групи;
- Вкажіть, які правові норми регулюють їх діяльність.

8. Критичний аналіз законодавства.

Оцініть чинний Закон України «Про державну службу» з точки зору:

- чіткості термінології;
- ефективності процедур призначення і просування по службі;
- реальних гарантій політичної нейтральності;
- ролі НАДС у контролі за якістю кадрів.

Підготуйте пропозиції щодо вдосконалення окремих статей.

9. Модельне завдання “Етична дилема”.

Державний службовець отримав доручення, що суперечить нормам законодавства, але виходить від безпосереднього керівника.

- Як він має діяти відповідно до принципів державної служби?
- Які наслідки можливі у разі виконання незаконного доручення?
- Яку роль відіграє службове право у вирішенні цієї дилеми?

10. Завдання “Класифікація видів державної служби”.

На основі законодавства розробіть таблицю, де порівняєте:

- державну службу,
- військову службу,
- дипломатичну службу,
- службу в органах місцевого самоврядування.

Для кожної вкажіть:

предмет регулювання, основний закон, суб'єктів, принципи та специфіку проходження служби.

Лекція 3. Управління державною службою.

Управління державною службою — це цілеспрямована діяльність державних органів, спрямована на формування, реалізацію та вдосконалення системи державної служби, забезпечення ефективності її функціонування, стабільності кадрового складу та професіоналізму державних службовців [3].

У широкому розумінні управління державною службою виступає особливою функцією державного управління, що полягає в організації роботи апарату державних органів, регулюванні службових відносин і забезпеченні виконання завдань держави через кадрову політику [4].

Мета та завдання управління державною службою

Метою управління державною службою є забезпечення ефективного функціонування державного апарату та створення умов для результативної діяльності державних службовців [3].

До основних завдань управління державною службою належать:

1. Проведення єдиної державної кадрової політики;
2. Забезпечення стабільності функціонування державного апарату;
3. Створення належних організаційних та правових гарантій діяльності державних органів;
4. Удосконалення системи державної служби з метою її адаптації до нових управлінських викликів.

Принципи управління державною службою

Управління державною службою ґрунтується на таких принципах:

- демократизм — участь громадян у процесах формування державної політики, підзвітність і гласність у діяльності органів влади;
- гласність — відкритість інформації про зміни в системі державної служби, прозорість кадрових процесів;

- єдність основних вимог — забезпечення загальнодержавних стандартів проходження служби та підпорядкованості вищим органам;
- комплексність — узгодження правових, організаційних, соціально-психологічних і моральних аспектів діяльності службовців;
- системність — взаємозв'язок і послідовність дій усіх суб'єктів державної служби;
- стимулюючий характер — створення умов для розвитку професійних компетенцій та мотивації службовців [4].

Як підкреслює В. Туровець, ефективне управління державною службою можливе лише за умови поєднання адміністративних і правових методів із соціально-мотиваційними механізмами, що забезпечують підвищення якості публічного управління [46].

Державна політика у сфері державної служби

Державна політика у сфері державної служби визначається Верховною Радою України та реалізується через відповідні нормативно-правові акти, затверджені Кабінетом Міністрів України, а також через діяльність центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державної служби — Національного агентства України з питань державної служби (НАДС) [3].

Згідно із Законом України «Про державну службу» № 889-VIII від 10.12.2015 р., основними напрямками державної політики у сфері державної служби є:

- визначення цілей, завдань і принципів функціонування інституту державної служби;
- забезпечення ефективної діяльності всіх державних органів відповідно до їх компетенції;
- удосконалення механізмів конкурсного добору, навчання та підвищення кваліфікації державних службовців;
- запобігання корупції та забезпечення доброчесності в публічному секторі [4].

Система органів управління державною службою

Управління державною службою здійснюється за багаторівневою системою, до якої входять:

Кабінет Міністрів України — загальне керівництво та координація політики;

НАДС — формування та реалізація державної політики у сфері державної служби;

Комісія з питань вищого корпусу державної служби — конкурси на посади категорії «А», дисциплінарні провадження;

Керівники державної служби — кадрова робота у державних органах;

Служби управління персоналом — підбір, навчання, оцінювання службовців [3].

Роль центрального органу виконавчої влади (НАДС)

Відповідно до статті 15 Закону № 889-VIII, НАДС виконує такі функції:

- прогнозує потребу державних органів у кадрах;
- розробляє проекти нормативно-правових актів із питань державної служби;
- координує систему професійного навчання державних службовців;
- здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства про державну службу;
- веде Єдиний портал вакансій державної служби;
- розглядає скарги державних службовців категорій «Б» і «В» [3].

Комісія з питань вищого корпусу державної служби

Комісія є постійно діючим колегіальним органом, утвореним Кабінетом Міністрів України. Вона:

- проводить конкурси на посади державної служби категорії «А»;
- розглядає дисциплінарні провадження щодо таких посадових осіб;
- погоджує вимоги до професійної компетентності службовців [3].

Керівник державної служби

Згідно зі статтею 17 Закону № 889-VIII, керівник державної служби:

- організовує роботу з персоналом у державному органі;
- проводить конкурси на посади категорій «Б» і «В»;
- забезпечує підвищення кваліфікації службовців;
- застосовує заходи заохочення і дисциплінарної відповідальності [3].

Служба управління персоналом

У кожному державному органі створюється служба управління персоналом, яка підпорядковується керівнику державної служби. Вона:

- забезпечує добір кадрів і ведення кадрової документації;
- організовує професійне навчання;
- реалізує державну політику у сфері управління персоналом;
- здійснює моніторинг кадрового потенціалу [3].

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під управлінням державною службою?
2. Які основні суб'єкти здійснюють управління державною службою в Україні?
3. Які функції виконує Національне агентство з питань державної служби (НАДС)?
4. Яку роль у системі управління державною службою відіграє КМУ?
5. Як забезпечується координація кадрової політики у державних органах?
6. Які основні напрями реформування системи управління державною службою?

7. Які завдання покладаються на служби управління персоналом у державних органах?
8. У чому полягає сутність планування кар'єри державного службовця?
9. Які документи регламентують управлінські процедури у сфері державної служби?
10. Як здійснюється контроль та оцінювання ефективності управління державною службою?

Тестові завдання.

1. Управління державною службою — це:

- А) діяльність органів влади з надання адміністративних послуг;
- Б) система організаційно-правових заходів щодо формування та реалізації державної кадрової політики;
- В) адміністративний контроль за органами місцевого самоврядування;
- Г) забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Правильна відповідь: Б

2. Центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державної служби, є:

- А) Міністерство юстиції України;
- Б) Державна кадрова служба;
- В) Національне агентство з питань державної служби (НАДС);
- Г) Рада національної безпеки і оборони.

Правильна відповідь: В

3. До основних функцій НАДС належить:

- А) розроблення нормативно-правових актів з питань державної служби;
- Б) організація навчання державних службовців;
- В) координація діяльності служб управління персоналом;

Г) усі перелічені вище.

Правильна відповідь: Г

4. Контроль за дотриманням законодавства про державну службу здійснює:

А) НАДС;

Б) Рахункова палата;

В) Міністерство фінансів;

Г) Офіс Генерального прокурора.

Правильна відповідь: А

5. До функцій управління державною службою НЕ належить:

А) добір і розстановка кадрів;

Б) оцінювання результатів службової діяльності;

В) проведення судового нагляду;

Г) підвищення кваліфікації державних службовців.

Правильна відповідь: В

6. Служба управління персоналом державного органу відповідає за:

А) планування та реалізацію кадрової політики;

Б) ведення трудових книжок працівників приватних підприємств;

В) фінансове забезпечення державного органу;

Г) контроль за закупівлями.

Правильна відповідь: А

Практичні завдання

1. Кейс “Порушення кадрової процедури”

У державному органі було проведено конкурс на вакантну посаду, але результати не затверджено у встановлений строк. Через місяць керівник призначив іншого працівника “тимчасово виконуючим обов’язки”.

Питання:

1. Чи відповідають такі дії принципам управління державною службою?
2. Які норми законодавства порушено?
3. Які можливі правові наслідки?

2. Кейс “Неефективна служба персоналу”

Служба управління персоналом не провела своєчасну атестацію державних службовців, через що виникли затримки з преміюванням.

Питання:

1. Які функції служби персоналу були порушені?
2. Хто несе відповідальність за неналежну організацію оцінювання?
3. Які заходи може застосувати керівник установи?

3. Завдання “Організаційна структура управління”

Складіть схему системи управління державною службою в Україні:

- Верховна Рада України
- Кабінет Міністрів України
- НАДС
- служби управління персоналом державних органів
- навчальні установи з підготовки кадрів.

Визначте функції кожного елемента цієї системи.

4. Завдання “Удосконалення управління”

Запропонуйте три конкретні заходи щодо підвищення ефективності управління державною службою на рівні міністерства чи місцевої адміністрації. Обґрунтуйте їх правову доцільність.

5. Завдання “Роль НАДС у реформуванні державної служби”

Проаналізуйте останні ініціативи НАДС (наприклад, цифровізація процесів, електронний облік службовців). Оцініть, як ці заходи впливають на якість управління державною службою.

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Система управління державною службою: проблеми та перспективи розвитку в Україні».

Укажіть:

- які органи формують кадрову політику;
- які труднощі виникають на практиці;
- ваші пропозиції щодо вдосконалення системи.

2. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте систему управління державною службою України з моделлю, що діє у країнах ЄС (наприклад, Естонії або Франції).

- У чому полягають основні відмінності в централізації та контролі?
- Які переваги має європейська модель?

3. Завдання “Децентралізація управління державною службою”.

Проаналізуйте переваги й ризики децентралізації системи управління державною службою.

- Чи є вона сумісною з принципами єдиної державної політики?
- Які повноваження доцільно залишити на центральному рівні?

4. Критичний аналіз.

Оцініть ефективність діяльності НАДС у 2020–2025 рр. (на основі відкритих звітів).

- Які напрями діяльності найбільш результативні?

- Де спостерігаються проблеми?
- Запропонуйте шляхи підвищення прозорості управління.

5. Модельна ситуація “Оцінювання результатів діяльності”.

Державний орган запровадив автоматизовану систему оцінювання ефективності роботи службовців. Частина працівників вважає її необ’єктивною.

- Як має бути врегульована така ситуація згідно із Законом «Про державну службу»?
- Хто має право ініціювати перегляд результатів оцінювання?

Лекція 4. Формування та реалізація державно-службових відносин.

Державно-службові відносини становлять основу функціонування державного апарату, оскільки через них реалізується професійна діяльність

осіб, уповноважених на виконання завдань і функцій держави. Їх зміст визначається нормами службового права, які регулюють порядок вступу, проходження та припинення державної служби, права й обов'язки державних службовців, а також їх правовий статус [4].

У найзагальнішому вигляді державно-службові відносини можна визначити як врегульовані нормами службового права суспільні відносини, що виникають між державою в особі її органів та громадянами, які обіймають посади державної служби, з приводу виконання завдань і функцій держави. Вони є різновидом публічно-службових відносин, мають владно-організаційний характер та ґрунтуються на принципах законності, професіоналізму, доброчесності й політичної неупередженості [4].

Формування державно-службових відносин

Формування державно-службових відносин відбувається на підставі призначення особи на посаду державної служби, що є результатом проходження конкурсу або іншої законодавчо визначеної процедури. Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII, прийняття на державну службу здійснюється на конкурсних засадах, що забезпечує прозорість і неупередженість добору кадрів [3].

Основними етапами формування державно-службових відносин є:

- оголошення конкурсу на зайняття вакантної посади;
- подання документів кандидатами;
- проведення оцінювання професійної компетентності;
- визначення переможця конкурсу;
- прийняття рішення про призначення;
- складання Присяги державного службовця;
- набуття правового статусу державного службовця [4].

Ключовим елементом у цій процедурі є принцип рівного доступу громадян до державної служби, який гарантує реалізацію конституційного права на працю та забороняє дискримінацію за будь-якими ознаками [4].

Саме через конкурсні механізми забезпечується формування професійного кадрового потенціалу, що відповідає вимогам сучасного публічного управління [4].

Реалізація державно-службових відносин

Реалізація державно-службових відносин відбувається у процесі виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків, здійснення управлінських функцій і забезпечення діяльності органів влади. Державний службовець діє від імені держави, а тому його діяльність має публічний характер і спрямована на реалізацію державної політики у відповідній сфері [4].

Основними правами державних службовців є:

участь у підготовці рішень, проектів нормативних актів і програм розвитку;

доступ до інформації, необхідної для виконання службових обов'язків;

професійне навчання, підвищення кваліфікації та просування по службі;

належні умови праці та соціальні гарантії;

захист від незаконного звільнення чи переслідування у зв'язку з виконанням службових обов'язків [3].

До обов'язків державних службовців належать: сумлінне виконання завдань і функцій держави, дотримання етичних стандартів поведінки, уникнення конфлікту інтересів, збереження державної таємниці, дотримання присяги та підвищення професійного рівня [4].

Важливою складовою реалізації державно-службових відносин є службова дисципліна, що передбачає чітке дотримання норм службового законодавства, розпоряджень керівництва та положень посадових інструкцій. Порушення службової дисципліни тягне за собою дисциплінарну відповідальність, види якої встановлені законодавством — від зауваження до звільнення з посади [4].

Суттєве значення для ефективної реалізації державно-службових відносин має професійний розвиток державних службовців, що здійснюється через навчання, стажування, самоосвіту, участь у семінарах і

програмах підвищення кваліфікації. Безперервний розвиток компетентностей державних службовців є запорукою професіоналізації державної служби, її відкритості та адаптивності до суспільних потреб [4].

Припинення державно-службових відносин

Державно-службові відносини припиняються у разі:

- звільнення з посади за ініціативою службовця або керівника;
- скорочення посади чи ліквідації органу;
- досягнення граничного віку перебування на державній службі;
- набрання законної сили обвинувальним вироком суду;
- втрати громадянства України або набуття громадянства іншої держави;
- порушення Присяги державного службовця [3].

При цьому припинення державно-службових відносин має відбуватися з дотриманням установлених законом гарантій, що забезпечують правовий захист службовця, у тому числі право на оскарження рішення про звільнення [1; 3].

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під державно-службовими відносинами?
2. Які етапи формування державно-службових відносин?
3. Які юридичні факти є підставами виникнення державної служби?
4. Як здійснюється процедура вступу на державну службу?
5. Які права та обов'язки мають державні службовці?
6. Які гарантії надає законодавство для реалізації державно-службових відносин?
7. Які підстави припинення державно-службових відносин передбачено законом?
8. У чому полягає роль конкурсної процедури у формуванні державно-службових відносин?
9. Як відбувається оцінювання результатів службової діяльності?
10. Які існують види дисциплінарної відповідальності державних службовців?

Тестові завдання.

1. Державно-службові відносини — це:

- А) відносини між державою і громадянином у сфері соціального захисту;
- Б) врегульовані нормами службового права відносини між державним органом і службовцем;
- В) договірні відносини між працівником і роботодавцем у приватній сфері;
- Г) відносини між політичними партіями.

Правильна відповідь: Б

2. Юридичним фактом, з якого виникають державно-службові відносини, є:

- А) подання резюме;
- Б) складання іспиту;
- В) призначення на посаду (видання наказу/розпорядження);
- Г) проходження співбесіди.

Правильна відповідь: В

3. Основною формою вступу на державну службу є:

- А) зарахування без конкурсу;
- Б) успішне проходження конкурсу;
- В) направлення з навчального закладу;
- Г) укладення усного договору.

Правильна відповідь: Б

4. Державний службовець може бути звільнений:

- А) тільки за власним бажанням;
- Б) у разі ліквідації органу або порушення присяги;

- В) лише після виходу на пенсію;
- Г) за рішенням профспілкового комітету.

Правильна відповідь: Б

5. Випробувальний строк під час вступу на державну службу не може перевищувати:

- А) один місяць;
- Б) три місяці;
- В) шість місяців;
- Г) дев'ять місяців.

Правильна відповідь: В

6. Хто здійснює оцінювання результатів службової діяльності державних службовців?

- А) Кабінет Міністрів України;
- Б) безпосередній керівник та кадрова служба;
- В) профспілковий комітет;
- Г) Міністерство фінансів.

Правильна відповідь: Б

7. До основних прав державного службовця належить:

- А) участь у страйках;
- Б) політична агітація на роботі;
- В) рівний доступ до просування по службі;
- Г) об'єднання у підприємницькі товариства.

Правильна відповідь: В

Практичні завдання

1. Кейс “Порушення процедури конкурсу”

Громадянин успішно пройшов тестування на державну службу, але комісія не допустила його до співбесіди через “брак досвіду”, не передбачений законом.

Питання:

1. Чи правомірні дії конкурсної комісії?
2. Який порядок оскарження таких рішень?
3. Яке законодавство регулює дану процедуру?

2. Кейс “Припинення державно-службових відносин”

Державного службовця звільнили у зв’язку з “ліквідацією органу”, але насправді його функції були передані іншому департаменту.

Питання:

1. Чи є це законною підставою для звільнення?
2. Які права має службовець для поновлення на посаді?
3. Яке рішення може ухвалити суд у цій ситуації?

3. Завдання “Порівняння службових і трудових відносин”

Підготуйте таблицю, у якій порівняйте державно-службові та трудові відносини за такими критеріями:

- суб’єкти;
- підстава виникнення;
- порядок регулювання;
- дисциплінарна відповідальність;
- умови припинення.

4. Завдання “Реалізація службових відносин”

Опишіть приклад реального процесу реалізації службових відносин у державному органі:

- вступ на службу;
- виконання посадових обов'язків;
- оцінювання діяльності;
- припинення служби.

Проаналізуйте, як кожен етап забезпечується правовими нормами.

5. Завдання “Службовий контракт”

Проаналізуйте зміст типового службового контракту. Які його елементи відрізняють від трудового договору? Які гарантії він передбачає для державного службовця?

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Проблеми формування професійного корпусу державної служби в Україні».

Розкрийте:

- чинники, що ускладнюють набір кадрів;
- роль конкурсної системи;
- можливі шляхи вдосконалення механізму добору.

2. Завдання “Конфлікт між службовими обов'язками і правами”.

Розгляньте ситуацію: державний службовець має перевірити підпорядкований відділ, де працює його близький родич.

- Які принципи службового права порушуються?
- Як службовець має діяти, щоб уникнути конфлікту інтересів?
- Яке законодавство регулює цю ситуацію?

3. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте порядок вступу та припинення державно-службових відносин в Україні та в одній із країн ЄС.

- У чому відмінність у вимогах до кандидатів?
- Які гарантії стабільності служби передбачено за кордоном?

4. Завдання “Оцінювання ефективності державно-службових відносин”.

Проаналізуйте механізми оцінювання службової діяльності.

- Чи є вони достатньо об’єктивними?
- Які показники використовуються?
- Як результати впливають на просування по службі?

5. Критичний аналіз.

Оцініть практику застосування дисциплінарних стягнень у державній службі.

- Чи завжди вони відповідають тяжкості проступку?
- Які механізми захисту службовців від зловживань існують?
- Запропонуйте зміни до процедури дисциплінарного провадження.

6. Модельна ситуація “Службова етика та обов’язки”.

Державний службовець публічно висловлює в соціальних мережах критику керівництва свого органу.

- Які норми службового права можуть бути порушені?
- Як співвідносяться право на свободу слова і службова дисципліна?
- Яке рішення має ухвалити керівник?

Лекція 5. Правовий статус державного службовця.

Правовий статус державного службовця є ключовим елементом інституту державної служби як виду публічної служби в Україні. Він визначає місце, роль та відповідальність службовця у механізмі державного управління, забезпечуючи професійну, політично неупереджену та ефективну діяльність державних органів відповідно до Конституції України та Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р [1; 3].

Державна служба, як особливий вид публічної служби, спрямована на практичну реалізацію завдань і функцій держави, включаючи забезпечення реалізації державної політики, виконання законів, надання якісних адміністративних послуг, здійснення контролю, управління ресурсами та персоналом. Саме тому правовий статус службовця повинен гарантувати належні умови для ефективного виконання цих повноважень [4].

Законодавче визначення державної служби (ст. 1 Закону «Про державну службу») вказує на її публічний, професійний та політично неупереджений характер, що є водночас і базовими характеристиками статусу державного службовця. До основних елементів правового статусу належать:

права, що забезпечують можливість належного виконання посадових обов'язків;

обов'язки, спрямовані на реалізацію функцій державного органу;

обмеження, пов'язані з уникненням конфлікту інтересів, політичною нейтральністю, етичними стандартами;

гарантії, включаючи оплату праці з державного бюджету, соціальний захист, право на професійний розвиток;

відповідальність — дисциплінарна, адміністративна, кримінальна, цивільна залежно від характеру правопорушення [3].

До ознак статусу державного службовця належать: постійний характер діяльності, виконання функцій виключно на посадах державної служби, зайняття цих посад громадянами України, підпорядкування законодавству та службовій дисципліні [4].

Правове регулювання статусу державного службовця здійснюється Конституцією України, законами України, зокрема Законом «Про державну

службу», міжнародними договорами, постановами Верховної Ради, указами Президента, актами Кабінету Міністрів та центральних органів виконавчої влади. Відносини щодо вступу, проходження та припинення служби регулюються спеціальним законодавством, а норми трудового права застосовуються лише в частині, неврегульованій законом про державну службу [4].

Таким чином, правовий статус державного службовця є системним і комплексним явищем, що поєднує у собі правові норми, професійні стандарти, етичні вимоги та державні гарантії, забезпечуючи якісне функціонування апарату державного управління та належну реалізацію публічної влади в інтересах громадян і держави [4].

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під правовим статусом державного службовця?
2. Які елементи входять до змісту правового статусу?
3. Які права має державний службовець відповідно до Закону України «Про державну службу»?
4. Які основні обов'язки покладено на державного службовця?
5. У чому полягає принцип політичної нейтральності державного службовця?
6. Які існують обмеження для державних службовців?
7. Які гарантії забезпечують реалізацію прав державного службовця?
8. У яких випадках державного службовця може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності?
9. Як здійснюється захист прав державного службовця?
10. Яке значення має етична поведінка державного службовця для реалізації його правового статусу?

Тестові завдання.

1. Правовий статус державного службовця — це:

- А) сукупність його трудових функцій;
- Б) система прав, обов'язків, гарантій, обмежень і відповідальності, установлених законом;
- В) службовий розпорядок дня;
- Г) коло політичних повноважень державного діяча.

Правильна відповідь: Б

2. Основні права державного службовця визначені у:

- А) Кодексі законів про працю України;
- Б) Конституції України;
- В) Законі України «Про державну службу»;
- Г) Законі України «Про запобігання корупції».

Правильна відповідь: В

3. До основних обов'язків державного службовця належить:

- А) дотримання присяги державного службовця;
- Б) участь у політичній діяльності;
- В) виконання вказівок партійного керівництва;
- Г) забезпечення прибутковості державного органу.

Правильна відповідь: А

4. Яке з наведених обмежень передбачене для державного службовця?

- А) право на страйк;
- Б) право бути членом політичної партії;
- В) заборона брати участь у страйках та політичній агітації під час виконання службових обов'язків;
- Г) право суміщення кількох державних посад.

Правильна відповідь: В

5. Гарантії діяльності державного службовця включають:

- А) право на захист у суді;
- Б) право на стабільність проходження служби;

В) соціальне та пенсійне забезпечення;

Г) усі перелічені вище.

Правильна відповідь: Г

6. Хто здійснює дисциплінарне провадження щодо державного службовця?

А) орган прокуратури;

Б) безпосередній керівник або дисциплінарна комісія;

В) Кабінет Міністрів України;

Г) суд загальної юрисдикції.

Правильна відповідь: Б

7. За порушення Присяги державного службовця можливе:

А) адміністративне стягнення;

Б) звільнення з державної служби;

В) переведення на нижчу посаду;

Г) зменшення заробітної плати.

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

1. Кейс “Порушення принципу нейтральності”

Державний службовець у робочий час бере участь у політичному мітингу, виступаючи від імені свого органу.

Питання:

1. Який принцип державної служби порушено?

2. Які правові наслідки можуть настати?

3. Яка дисциплінарна відповідальність застосовується?

2. Кейс “Захист прав службовця”

Державного службовця було звільнено без належного дисциплінарного провадження. Він оскаржив це рішення до суду.

Питання:

1. Які права порушено?
2. Який порядок захисту передбачає законодавство?
3. Яке рішення може прийняти суд?

3. Завдання “Елементи правового статусу”

Складіть схему, що ілюструє структуру правового статусу державного службовця:

- права,
- обов’язки,
- гарантії,
- обмеження,
- відповідальність.

Поясніть взаємозв’язок цих елементів.

4. Завдання “Присяга державного службовця”

Проаналізуйте текст Присяги державного службовця.

- Які морально-правові обов’язки вона накладає?

- Як порушення Присяги впливає на правовий статус особи?

5. Завдання “Етика і поведінка службовця”

Наведіть приклади поведінки, що відповідає етичним стандартам державної служби, і дії, які можуть вважатися порушенням службової етики.

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Баланс прав і обов’язків державного службовця: між владою і служінням».

Укажіть, як співвідносяться владні повноваження службовця з його відповідальністю перед суспільством.

2. Завдання “Порівняльно-правовий аналіз”.

Порівняйте правовий статус державних службовців України та країн Європейського Союзу (наприклад, Польщі або Франції).

- Які відмінності у правах та обмеженнях?
- Як у зарубіжних країнах гарантується політична нейтральність?

3. Завдання “Правовий захист службовців”.

Оцініть дієвість механізмів захисту прав державних службовців в Україні.

- Які існують шляхи оскарження незаконних рішень?
- Чи ефективно діє інститут дисциплінарних комісій?

4. Модельна ситуація “Конфлікт інтересів”.

Державний службовець бере участь у прийнятті рішення, що стосується діяльності підприємства його родича.

- Які норми законодавства порушено?
- Які заходи повинен вжити службовець для усунення конфлікту інтересів?
- Хто контролює дотримання цих правил?

5. Завдання “Реформа статусу державного службовця”.

Проаналізуйте, як змінилося правове становище державного службовця внаслідок реформ після 2016 року.

- Які позитивні зміни відбулися?
- Які проблеми залишаються невирішеними?
- Які напрями удосконалення ви пропонуєте?

6. Завдання “Етичні стандарти в державній службі”.

Розгляньте міжнародні документи (наприклад, Кодекс поведінки державних службовців ООН).

- Які етичні принципи є універсальними?
- Як їх реалізувати в українській державній службі?

Лекція 6. Кар’єра та порядок проходження державної служби.

Кар'єра державного службовця та порядок проходження державної служби становлять одну з ключових складових інституту державної служби, оскільки визначають організаційно-правові механізми розвитку, професійного зростання, оцінювання та ротації персоналу державних органів. Ефективна система проходження служби забезпечує сталість державного управління, професійність апарату та спроможність держави виконувати свої функції відповідно до принципів публічності, законності та неупередженості [4].

Проходження державної служби у чинному законодавстві розглядається як послідовний рух державного службовця від моменту вступу на державну службу до припинення повноважень на займаній посаді. Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р., структура проходження служби включає: вступ на службу, призначення на посаду, адаптацію, професійне навчання, оцінювання результатів службової діяльності, просування по службі, ротацію та припинення служби [3].

Вступ на державну службу.

Особа набуває статусу державного службовця в результаті проходження конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби. Конкурс забезпечує відкритість, рівність доступу та доброчесність процедури добору персоналу. Вимоги до кандидата включають громадянство України, відповідність кваліфікаційним вимогам, відсутність встановлених законом обмежень, дотримання антикорупційного законодавства [4].

Призначення та адаптація.

Призначення на посаду здійснюється за результатами конкурсу, за винятком випадків, передбачених законом. Новопризначений державний службовець проходить стадію первинної професійної адаптації, що спрямована на ознайомлення зі структурою органу, його функціями, вимогами та стандартами діяльності [4].

Професійний розвиток.

Обов'язковими елементами кар'єри є підвищення кваліфікації, професійне навчання, участь у програмах підготовки та спеціалізованих тренінгах. Професійний розвиток спрямований на забезпечення

спроможності державного службовця виконувати завдання органу влади на сучасному рівні [45].

Оцінювання результатів службової діяльності.

Щорічне оцінювання визначає рівень досягнення службовцем поставлених завдань, якість виконання обов'язків, професійну компетентність. Результати оцінювання впливають на можливість преміювання, просування по службі, продовження перебування на посаді або застосування дисциплінарних заходів [4].

Просування по службі та кар'єра.

Кар'єра державного службовця передбачає горизонтальне та вертикальне просування. Вертикальне просування (підвищення категорії посади або призначення на вищу посаду) можливе в разі вільної вакансії, відповідності кваліфікаційним вимогам та належних результатів оцінювання. Горизонтальне просування (переміщення в межах одного рівня посад) може бути пов'язане з розширенням повноважень або зміною функціонального напрямку діяльності [4].

Ротація державних службовців.

Ротація застосовується як один із механізмів запобігання корупції та підвищення ефективності державного управління, забезпечуючи періодичне переміщення службовців між структурними підрозділами або органами влади без зміни категорії посади [3].

Припинення державної служби.

Підставами припинення служби можуть бути: власне бажання, скорочення штату, досягнення граничного віку перебування на службі, втрата громадянства, невідповідність займаній посаді, дисциплінарні порушення, інші підстави, передбачені законом. У частині не врегульованій спеціальним законом застосовуються норми трудового законодавства [3].

Таким чином, кар'єра та порядок проходження державної служби являють собою цілісну систему, яка поєднує конкурсні процедури, професійний розвиток, оцінювання та механізми просування, формуючи професійний, стабільний і неупереджений корпус державних службовців, спроможний реалізовувати завдання держави ефективно та відповідально [4].

Питання для самоконтролю

1. Що таке кар'єра державного службовця?
2. Які основні етапи проходження державної служби?
3. У чому полягає відмінність між вертикальною та горизонтальною кар'єрою?
4. Які критерії просування по службі визначені законодавством?
5. Які види посад державної служби передбачає Закон України «Про державну службу»?
6. Що включає поняття “службове зростання”?
7. Як проводиться оцінювання результатів службової діяльності?
8. Які процедури передують підвищенню державного службовця?
9. Які підстави тимчасового переведення чи ротації службовців?
10. Які обмеження існують щодо повторного призначення на керівні посади?

Тестові завдання.

1. Під кар'єрою державного службовця розуміють:

- А) лише службове підвищення;
- Б) процес професійного розвитку та просування по службі;
- В) участь у політичній діяльності;
- Г) перехід на роботу у приватний сектор.

Правильна відповідь: Б

2. Вертикальна кар'єра державного службовця означає:

- А) переміщення в межах однієї категорії посад;
- Б) службове підвищення на посади вищого рівня;
- В) зміну професії;
- Г) роботу в іншому органі без зміни посади.

Правильна відповідь: Б

3. Горизонтальна кар'єра — це:

- А) переміщення між рівнозначними посадами в різних органах;

- Б) просування на керівну посаду;
- В) зміна виду служби;
- Г) перехід на нижчу посаду.

Правильна відповідь: А

4. Основним документом, що регулює порядок проходження державної служби, є:

- А) Закон України «Про державну службу»;
- Б) Кодекс законів про працю;
- В) Закон України «Про запобігання корупції»;
- Г) Конституція України.

Правильна відповідь: А

5. Оцінювання результатів службової діяльності проводиться:

- А) щомісяця;
- Б) щороку;
- В) раз на три роки;
- Г) за рішенням суду.

Правильна відповідь: Б

6. Хто затверджує результати щорічного оцінювання державного службовця?

- А) Верховна Рада України;
- Б) безпосередній керівник;
- В) служба управління персоналом;
- Г) Кабінет Міністрів України.

Правильна відповідь: Б

7. Стаж державної служби має значення для:

- А) визначення тривалості відпустки;
- Б) обчислення надбавок і пенсії;
- В) просування по службі;
- Г) усіх перелічених випадків.

Правильна відповідь: Г

Практичні завдання

1. Кейс “Суперечливе підвищення”

Державного службовця підвищили на керівну посаду без проведення конкурсу, мотивуючи це “службовою необхідністю”. Інші працівники вважають це порушенням.

Питання:

1. Чи є дії керівництва законними?
2. У яких випадках допускається призначення без конкурсу?
3. Який порядок оскарження рішення?

2. Кейс “Переведення за ініціативою керівника”

Працівника перевели до іншого структурного підрозділу без його згоди.

Питання:

1. Які умови переведення встановлює законодавство?
2. Чи має право службовець відмовитися?
3. Які наслідки незаконного переведення?

3. Завдання “Службовий стаж”

Складіть таблицю: які періоди зараховуються до стажу державної служби (основна робота, відпустка, навчання, військова служба, час догляду за дитиною).

4. Завдання “Мотивація і кар’єра”

Проаналізуйте, які нематеріальні фактори (визнання, професійний розвиток, навчання, престиж служби) впливають на кар’єрне зростання державного службовця.

5. Завдання “Ротація кадрів”

Підготуйте короткий опис переваг і ризиків ротації кадрів у державній службі. Наведіть приклади, коли ротація підвищує ефективність, а коли — може бути шкідливою.

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Кар’єра державного службовця: баланс між стабільністю і розвитком».
Висвітліть проблеми кар’єрного зростання, прозорості конкурсів, об’єктивності оцінювання.

2. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте порядок просування по службі в Україні та країнах ЄС (наприклад, Польщі або Франції).

- Як визначають критерії кар’єрного зростання?
- Які гарантії проти суб’єктивізму існують за кордоном?

3. Завдання “Оцінювання і мотивація”

Проаналізуйте, як результати оцінювання впливають на подальшу кар’єру державного службовця.

- Чи є критерії оцінювання достатньо прозорими?
- Як уникнути формалізму у цьому процесі?

4. Модельна ситуація “Порушення кар’єрного принципу”

Державний службовець, який має вищу кваліфікацію та досвід, не був підвищений через “особисті преференції” керівника.

- Які принципи державної служби порушено?
- Які механізми захисту має службовець?
- Як забезпечити прозорість конкурсного добору?

5. Завдання “Життєвий цикл державної служби”

Опишіть “життєвий цикл” державного службовця — від моменту вступу на службу до звільнення або виходу на пенсію.

Визначте ключові етапи, нормативні акти, органи управління, права й обов’язки.

6. Завдання “Розвиток кадрового потенціалу”

Оцініть роль системи підвищення кваліфікації у побудові кар’єри державного службовця.

- Які форми навчання застосовуються?
- Як вони впливають на якість управління?

Лекція 7. Запобігання корупції у сфері публічної служби. Етика та етикет державного службовця.

Запобігання корупції є одним із ключових напрямів розвитку сучасної публічної служби в Україні, оскільки корупція становить загрозу для ефективного функціонування державних інституцій, реалізації прав і

свобод громадян та авторитету публічної влади. Законодавче регулювання у цій сфері ґрунтується на Конституції України, Законі України «Про запобігання корупції», Законі України «Про державну службу» та інших актах, що встановлюють обов'язки, обмеження й етичні стандарти поведінки державних службовців [3].

Загальні засади запобігання корупції у публічній службі

Основна мета антикорупційних заходів — створення умов, за яких службовець не має можливості або стимулів до зловживання службовим становищем. Центральну роль у регулюванні антикорупційної політики відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке забезпечує контроль за дотриманням вимог законодавства, здійснює моніторинг способу життя посадових осіб, перевірку декларацій, надає роз'яснення і проводить антикорупційні перевірки [15].

Антикорупційне законодавство визначає такі ключові інструменти запобігання корупції:

- декларування доходів, майна і фінансових зобов'язань;
- запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- обмеження щодо сумісництва, суміщення та отримання подарунків;
- заборона впливу політичних інтересів на службову діяльність;
- захист викривачів корупції;
- антикорупційна експертиза нормативно-правових актів [15].

Конфлікт інтересів як основна сфера ризику

Конфлікт інтересів — це суперечність між приватним інтересом службовця та його службовими повноваженнями. Закон передбачає:

- обов'язок повідомляти про конфлікт інтересів;
- обов'язок утриматися від дій у його умовах;
- застосування заходів врегулювання — відсторонення, передача повноважень, усунення приватного інтересу [15].

Невиконання цих вимог тягне дисциплінарну або адміністративну відповідальність [15].

Етика державного службовця

Етичні засади діяльності державного службовця закріплені у Законі «Про державну службу», Загальних правилах етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, а також у кодексах етики конкретних органів [4].

Основні принципи етичної поведінки включають:

служіння державі та суспільству;

добročесність і недопущення будь-яких зловживань;

політичну неупередженість;

об'єктивність і справедливість;

повага до прав і свобод людини;

недопущення дискримінації;

лояльність до державних інституцій;

прозорість та відкритість у межах закону;

утримання від дій, що можуть зашкодити авторитету державної служби [4].

Етична поведінка забезпечує довіру громадян до держави, сприяє прозорості прийняття рішень та мінімізує корупційні ризики [4].

Етикет державного службовця

Етикет є практичним проявом етичних принципів і регламентує поведінку службовця в офіційному та міжособистісному спілкуванні. Основні вимоги етикету включають:

дотримання службового субординаційного порядку;

коректність і ввічливість у спілкуванні з громадянами;

нейтральність і стриманість у конфліктних ситуаціях;

професійний стиль одягу та поведінки;

точність, пунктуальність, належна культура ділового листування;

уникнення необґрунтованих обіцянок, тиску чи маніпуляцій [4].

Правила етикету формують образ державного службовця як представника держави, що діє відповідально, з повагою і професійністю [4].

Значення етики та антикорупційних стандартів

Запобігання корупції та дотримання етичних норм є взаємопов'язаними елементами професійної діяльності державного службовця. Саме вони забезпечують:

підвищення ефективності державного управління;

розвиток довіри суспільства до органів влади;

формування високих стандартів професійної поведінки;

мінімізацію корупційних проявів та ризиків зловживання владою;

забезпечення легітимності публічної влади [15].

Отже, антикорупційні заходи, професійна етика та службовий етикет становлять інтегровану систему, спрямовану на формування доброчесного, відповідального та неупередженого корпусу публічної служби [15].

Питання для самоконтролю

1. Що таке корупція та які її основні прояви у сфері публічної служби?
2. Які принципи запобігання корупції закріплені в законодавстві України?
3. Яку роль у протидії корупції відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)?
Які обмеження встановлені для державних службовців з метою запобігання корупції?
4. Які види відповідальності наступають за корупційні правопорушення?
5. Що таке конфлікт інтересів і як його врегульовують?
6. Які основні етичні принципи поведінки державного службовця?
7. Як поняття «служіння державі» пов'язане з етикою державного службовця?

8. Які вимоги до ділового етикету державного службовця?
9. У чому полягає взаємозв'язок між етичною культурою службовця і рівнем довіри до державних інституцій?

Тестові завдання.

1. Основним нормативно-правовим актом у сфері запобігання корупції є:

- А) Закон України «Про державну службу»;
- Б) Закон України «Про запобігання корупції»;
- В) Кримінальний кодекс України;
- Г) Конституція України.

Правильна відповідь: Б

2. Конфлікт інтересів — це:

- А) суперечка між державним органом і громадянином;
- Б) суперечність між приватним інтересом службовця і його службовими повноваженнями;
- В) ситуація службової конкуренції;
- Г) розбіжність між різними органами влади.

Правильна відповідь: Б

3. Державному службовцю забороняється:

- А) одержувати подарунки, пов'язані з виконанням службових повноважень;
- Б) мати особисту пошту;
- В) користуватися державною власністю;
- Г) вести соціальні мережі.

Правильна відповідь: А

4. Орган, який здійснює моніторинг декларацій державних службовців:

- А) Рахункова палата України;
- Б) НАЗК;
- В) НАБУ;
- Г) Державна аудиторська служба.

Правильна відповідь: Б

5. До основних принципів етики державного службовця належить:

- А) політична відданість;
- Б) доброчесність і неупередженість;
- В) службова солідарність;
- Г) економічна вигода.

Правильна відповідь: Б

6. Службовий етикет передбачає:

- А) дотримання норм ділового спілкування, культури поведінки, зовнішнього вигляду;
- Б) політичну активність;
- В) приватизацію майна;
- Г) субординацію без етичних засад.

Правильна відповідь: А

7. Відповідальність за вчинення корупційного правопорушення може бути:

- А) тільки кримінальною;
- Б) адміністративною, дисциплінарною або кримінальною;
- В) лише дисциплінарною;
- Г) моральною.

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

1. Кейс “Подарунок чиновнику”

Керівник державного органу отримав подарунок від підлеглого у день народження. Вартість подарунка перевищує дозволений законом розмір.

Питання:

1. Чи є це порушенням антикорупційного законодавства?
2. Які наслідки можуть настати для керівника?
3. Як слід було вчинити у цій ситуації?

2. Кейс “Сумісництво посад”

Державний службовець одночасно працює консультантом у приватній юридичній компанії.

Питання:

1. Чи допускається сумісництво у цьому випадку?
2. Яке порушення має місце?
3. Які обмеження встановлює Закон України «Про запобігання корупції»?

3. Кейс “Конфлікт інтересів”

Начальник відділу проводить перевірку підприємства, власником якого є його дружина.

Питання:

1. Який вид конфлікту інтересів виник?
2. Які дії повинен вчинити службовець?
3. Хто контролює врегулювання цього конфлікту?

4. Завдання “Етичний кодекс”

Проаналізуйте Типові правила етичної поведінки державних службовців.

- Назвіть три основні принципи поведінки.
- Наведіть приклади ситуацій, у яких вони порушуються.

5. Завдання “Комунікація і довіра”

Розгляньте вплив етичного спілкування службовців із громадянами на рівень довіри до органів влади.

- Які елементи службового етикету забезпечують позитивний імідж державної служби?

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Етика державної служби як антикорупційний інструмент».

Розкрийте роль моральних стандартів у запобіганні зловживанням владою.

2. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте систему антикорупційного контролю в Україні та в одній із країн ЄС.

- Які органи здійснюють моніторинг поведінки службовців?
- Як забезпечується прозорість їхньої діяльності?

3. Завдання “Корупційні ризики”

Оцініть потенційні корупційні ризики у державних органах (закупівлі, призначення кадрів, контрольні функції).

- Запропонуйте заходи з їх мінімізації.

4. Критичний аналіз.

Оцініть ефективність діяльності НАЗК у сфері запобігання корупції.

– Які досягнення та проблеми спостерігаються?

– Які кроки варто зробити для підвищення довіри до цього органу?

5. Модельна ситуація “Етична дилема”

Державний службовець виявив порушення у діяльності свого керівника.

– Як він має діяти відповідно до етичних стандартів?

– Які гарантії передбачає закон для викривачів корупції?

6. Завдання “Етикет державного службовця”

Опишіть правила зовнішнього вигляду, ділового спілкування, поведінки під час офіційних зустрічей та листування.

– Як ці норми впливають на авторитет державної служби?

Розділ II. Особливості проходження служби в окремих органах публічної влади.

Лекція 8. Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади.

Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади є специфічним різновидом публічної служби, що забезпечує організаційно-правові, аналітичні, кадрові, експертні та інші функції, необхідні для реалізації повноважень Верховної Ради України та судової системи. Особливості такої служби обумовлені природою відповідних гілок влади,

принципом їх незалежності та вимогами професійності, політичної неупередженості й правової відповідальності [1; 3; 4; 28; 29].

Державна служба в апараті Верховної Ради України

Організація державної служби в апараті парламенту визначається Конституцією України [1], Законом України «Про державну службу» [3], Регламентом Верховної Ради України та положеннями про структурні підрозділи апарату. Державні службовці апарату Верховної Ради виконують такі завдання:

організаційне забезпечення роботи пленарних засідань, комітетів та парламентських слухань;

науково-експертне супроводження законопроектної діяльності;

аналітичне опрацювання законодавчих ініціатив;

здійснення юридичного, інформаційного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення парламенту;

підготовка висновків та аналітичних матеріалів для народних депутатів [4].

Діяльність службовців апарату парламенту має ґрунтуватися на принципах законності, політичної нейтральності, професійності та доброчесності [15; 16; 29; 34]. Хоча Верховна Рада є політичним органом, персонал її апарату зобов'язаний залишатися поза політичною боротьбою, забезпечуючи рівні умови роботи для народних депутатів різних фракцій [4; 28].

Особливості статусу державних службовців апарату парламенту

Специфікою державної служби в парламенті є:

підвищені вимоги до аналітичної та експертної компетенції [4; 28];

робота в умовах інтенсивного законодавчого процесу;

взаємодія з народними депутатами, комітетами, фракціями, міжнародними делегаціями;

високий рівень відповідальності за якість юридичної та експертної підтримки законодавчої діяльності [4].

Статус, права, обов'язки та гарантії державних службовців апарату визначаються загальним законодавством про державну службу [3], антикорупційним законодавством [15–17; 33–35] та спеціальними внутрішніми актами Верховної Ради України.

Державна служба в системі судової влади

Судова влада в Україні здійснюється судами, а їх апарат забезпечує організаційні умови для здійснення правосуддя. Державні службовці апарату судів не здійснюють правосуддя та не втручаються в діяльність суддів, але забезпечують:

- підготовку судових засідань і ведення документації;
- інформаційно-аналітичний супровід судової діяльності;
- організацію роботи судів, діловодство та архів;
- виконання технічних, кадрових і фінансових функцій;
- забезпечення комунікації між учасниками процесу та судом [2; 15; 17].

Правовий статус працівників апарату регулюється Законом України «Про державну службу» [3], Законом «Про судоустрій і статус суддів», актами Державної судової адміністрації України та іншими нормативно-правовими документами.

Принципи діяльності державних службовців апарату судів

Особливе значення у судовій владі має дотримання принципів:

- незалежності суддів та недопустимості будь-якого впливу на правосуддя [1; 15];
- конфіденційності та захисту інформації [18];
- неупередженості та політичної нейтральності [3; 15; 16];
- професійності, точності та відповідальності [4; 28];
- дотримання етичних норм та високих стандартів службової поведінки [29; 34].

Будь-який прояв втручання працівників апарату в діяльність суддів є порушенням закону й тягне юридичну відповідальність.

Значення державної служби в апараті парламенту та судів

Державні службовці в апараті Верховної Ради та судах виконують фундаментальну роль у підтриманні діяльності двох ключових гілок влади. Від їхньої професійності залежить якість законодавчого процесу [4; 28], ефективність правосуддя [2], стабільність функціонування державних інституцій та рівень довіри суспільства до влади [29; 30; 31; 32].

Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади становить важливий сегмент публічної служби, який забезпечує організаційну, аналітичну та експертну підтримку діяльності парламенту і судів, сприяючи реалізації принципів верховенства права та демократичної державності [1; 3; 4; 28].

Питання для самоконтролю

1. Які особливості організації державної служби у Верховній Раді України?
2. Які посади належать до державної служби в апараті парламенту?
3. Хто здійснює керівництво Апаратом Верховної Ради України?
4. Які особливості правового статусу державних службовців апарату судів?
5. Які функції виконує Державна судова адміністрація України (ДСАУ)?
6. Як визначається порядок призначення працівників апарату суду?
7. Які принципи покладено в основу діяльності працівників апарату органів законодавчої та судової влади?
8. Які обмеження встановлюються для державних службовців судової системи?
9. У чому полягають відмінності між державною службою в органах законодавчої та виконавчої влади?
10. Як забезпечується незалежність судової влади від політичного впливу?

Тестові завдання.

1. До державної служби в апараті Верховної Ради України належать:

А) народні депутати України;

- Б) працівники секретаріатів комітетів, управлінь, відділів апарату парламенту;
- В) помічники-консультанти депутатів;
- Г) члени Центральної виборчої комісії.

Правильна відповідь: Б

2. Хто очолює Апарат Верховної Ради України?

- А) Голова Верховної Ради України;
- Б) Керівник Апарату Верховної Ради України;
- В) Голова Комітету з питань правової політики;
- Г) Кабінет Міністрів України.

Правильна відповідь: Б

3. Основні завдання Державної судової адміністрації України полягають у:

- А) кадровому забезпеченні суддів;
- Б) фінансовому та організаційному забезпеченні діяльності судів;
- В) контролі за діяльністю суддів;
- Г) нагляді за органами прокуратури.

Правильна відповідь: Б

4. До державних службовців апарату суду належать:

- А) судді;
- Б) присяжні;
- В) керівник апарату суду, секретарі судових засідань, помічники суддів;
- Г) адвокати.

Правильна відповідь: В

5. Призначення на посади державної служби в судах здійснюється:

- А) Головою суду;
- Б) Міністром юстиції;
- В) Державним секретарем Кабінету Міністрів України;
- Г) Президентом України.

Правильна відповідь: А

6. Державні службовці апарату суду підзвітні:

- А) суддям і голові суду у межах службових обов'язків;
- Б) Верховній Раді України;
- В) Міністерству юстиції;
- Г) Кабінету Міністрів України.

Правильна відповідь: А

7. Гарантією незалежності судової влади є:

- А) політична активність працівників апарату суду;
- Б) стабільність фінансування судів;
- В) участь суддів у виборах;
- Г) виконання рішень суду під контролем прокуратури.

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

1. Кейс “Призначення на посаду в Апараті Верховної Ради”

Громадянин подав документи для участі в конкурсі на посаду головного спеціаліста Апарату Верховної Ради. Конкурсна комісія відмовила у допуску через відсутність досвіду державної служби.

Питання:

1. Чи є відмова законною?
2. Які вимоги встановлено до кандидатів на такі посади?

3. Як можна оскаржити рішення конкурсної комісії?

2. Кейс “Порушення етичних норм у суді”

Секретар судового засідання розголосила інформацію, що становить таємницю нарадчої кімнати.

Питання:

1. Які принципи державної служби порушено?
2. Яку відповідальність передбачає законодавство за такі дії?
3. Які заходи мають бути вжиті керівником апарату суду?

3. Завдання “Організаційна структура”

Складіть схему організаційної структури управління державною службою в апараті судів (ДСАУ → територіальні управління → апарати судів).

Поясніть, як відбувається взаємодія між цими ланками.

4. Завдання “Особливості проходження служби”

Порівняйте державну службу в апараті законодавчої та судової влади за такими критеріями:

- порядок призначення;
- вимоги до кандидатів;
- принципи діяльності;
- підзвітність;
- дисциплінарна відповідальність.

5. Завдання “Забезпечення незалежності суддів”

Опишіть роль Державної судової адміністрації у гарантуванні незалежності суддів.

Які механізми фінансування та організації діяльності судів вона забезпечує?

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Державна служба в апараті судів: баланс між підзвітністю і незалежністю».

Розкрийте роль державних службовців у забезпеченні неупередженості правосуддя.

2. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте правовий статус працівників апарату парламенту та судів в Україні та країнах ЄС.

- Які гарантії політичної нейтральності передбачено?
- Як забезпечується прозорість їхньої діяльності?

3. Завдання “Конфлікт повноважень”

Розгляньте ситуацію: керівник апарату суду видав розпорядження, що суперечить наказу голови суду.

- Хто має вищу компетенцію?
- Як має бути вирішений конфлікт?
- Які норми законодавства регулюють цю ситуацію?

4. Завдання “Професійна етика працівників апарату судів”

Проаналізуйте, які етичні норми обов’язкові для працівників апарату судів.

- Як етика сприяє підвищенню довіри до судової влади?

5. Критичний аналіз.

Оцініть сучасний стан державної служби в апараті Верховної Ради та судів України.

- Які проблеми організації кадрів існують?
- Які напрями реформ є найактуальнішими?

6. Завдання “Європейські стандарти”

Ознайомтеся з Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи щодо державних службовців судових систем.

- Які положення можна адаптувати в українському законодавстві?

Тема 9. Особливості проходження державної служби в органах виконавчої влади.

Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади є специфічним різновидом публічної служби, що забезпечує організаційно-правові, аналітичні, кадрові, експертні та інші функції, необхідні для реалізації повноважень Верховної Ради України та судової системи [1; 3; 4]. Особливості такої служби обумовлені природою відповідних гілок влади, принципом їх незалежності та вимогами професійності, політичної неупередженості й правової відповідальності [15; 16].

Державна служба в апараті Верховної Ради України

Організація державної служби в апараті парламенту визначається Конституцією України, Законом України «Про державну службу», Регламентом Верховної Ради України та положеннями про структурні підрозділи апарату [1; 3; 4].

Державні службовці апарату Верховної Ради виконують такі завдання:

організаційне забезпечення роботи пленарних засідань, комітетів та парламентських слухань;

науково-експертне супроводження законопроектної діяльності;

аналітичне опрацювання законодавчих ініціатив;

здійснення юридичного, інформаційного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення парламенту;

підготовка висновків та аналітичних матеріалів для народних депутатів [4; 34].

Діяльність службовців апарату парламенту має ґрунтуватися на принципах законності, політичної нейтральності, професійності та доброчесності. Хоча Верховна Рада є політичним органом, персонал її апарату зобов'язаний залишатися поза політичною боротьбою, забезпечуючи рівні умови роботи для народних депутатів різних фракцій [3; 16; 34].

Особливості статусу державних службовців апарату парламенту

Специфікою державної служби в парламенті є:

підвищені вимоги до аналітичної та експертної компетенції;

робота в умовах інтенсивного законодавчого процесу;

взаємодія з народними депутатами, комітетами, фракціями, міжнародними делегаціями;

високий рівень відповідальності за якість юридичної та експертної підтримки законодавчої діяльності [4; 34; 55; 56].

Статус, права, обов'язки та гарантії державних службовців апарату визначаються загальним законодавством про державну службу та спеціальними внутрішніми актами Верховної Ради України [3; 4].

Державна служба в системі судової влади

Судова влада в Україні здійснюється судами, а їх апарат забезпечує організаційні умови для здійснення правосуддя [2; 3; 12].

Державні службовці апарату судів не здійснюють правосуддя та не втручаються в діяльність суддів, але забезпечують:

підготовку судових засідань і ведення документації;

інформаційно-аналітичний супровід судової діяльності;

організацію роботи судів, діловодство та архів;

виконання технічних, кадрових і фінансових функцій;

забезпечення комунікації між учасниками процесу та судом [2; 12].

Правовий статус працівників апарату регулюється Законом України «Про державну службу», Законом «Про судоустрій і статус суддів», актами Державної судової адміністрації України та іншими нормативно-правовими документами [3; 12].

Принципи діяльності державних службовців апарату судів

Особливе значення у судовій владі має дотримання принципів:

незалежності суддів та недопустимості будь-якого впливу на правосуддя;

конфіденційності та захисту інформації;

неупередженості та політичної нейтральності;

професійності, точності та відповідальності;

дотримання етичних норм та високих стандартів службової поведінки [12; 15; 16].

Будь-який прояв втручання працівників апарату в діяльність суддів є порушенням закону й тягне юридичну відповідальність [12; 15; 55].

Значення державної служби в апараті парламенту та судів

Державні службовці в апараті Верховної Ради та судах виконують фундаментальну роль у підтриманні діяльності двох ключових гілок влади. Від їхньої професійності залежить якість законодавчого процесу, ефективність правосуддя, стабільність функціонування державних інституцій та рівень довіри суспільства до влади [34; 56; 57].

Державна служба в апараті органів законодавчої та судової влади становить важливий сегмент публічної служби, який забезпечує організаційну, аналітичну та експертну підтримку діяльності парламенту і судів, сприяючи реалізації принципів верховенства права та демократичної державності [34; 56; 58].

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під органами виконавчої влади в Україні?
2. Які особливості правового статусу державних службовців у системі виконавчої влади?
3. Які посади належать до державної служби в органах виконавчої влади?
4. Які існують рівні та категорії посад державної служби в цих органах?
5. Який порядок вступу на державну службу в органах виконавчої влади?
6. Які особливості проходження служби у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади?
7. Які повноваження має державний секретар міністерства?
8. Як здійснюється управління державною службою на місцевому рівні?
9. Які принципи та етичні стандарти є визначальними для державних службовців виконавчої влади?
10. У чому полягає роль Кабінету Міністрів України у формуванні кадрової політики виконавчої влади?

Тестові завдання.

1. Органи виконавчої влади в Україні утворюють:

- А) систему судових установ;
- Б) ієрархічну систему міністерств, державних служб та агентств;
- В) представницькі органи місцевого самоврядування;

Г) структуру органів громадських об'єднань.

Правильна відповідь: Б

2. До державної служби в органах виконавчої влади належать:

А) Президент України та його помічники;

Б) державні секретарі, керівники департаментів, начальники відділів, спеціалісти;

В) народні депутати України;

Г) члени політичних партій.

Правильна відповідь: Б

3. Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність органів виконавчої влади, є:

А) Закон України «Про Кабінет Міністрів України»;

Б) Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;

В) Закон України «Про державну службу»;

Г) усі перелічені.

Правильна відповідь: Г

4. Державний секретар міністерства призначається на посаду:

А) Президентом України;

Б) Верховною Радою України;

В) Кабінетом Міністрів України за результатами конкурсу;

Г) Прем'єр-міністром одноосібно.

Правильна відповідь: В

5. Ключовою особливістю державної служби в органах виконавчої влади є:

А) політична нейтральність і професійність;

- Б) політична лояльність до уряду;
- В) залежність від партійної належності;
- Г) участь у підприємницькій діяльності.

Правильна відповідь: А

6. Місцеві державні адміністрації є:

- А) органами місцевого самоврядування;
- Б) територіальними органами виконавчої влади;
- В) структурними підрозділами Верховної Ради України;
- Г) органами правосуддя.

Правильна відповідь: Б

7. Державний службовець у міністерстві підзвітний:

- А) народним депутатам України;
- Б) відповідному державному секретарю або керівнику органу;
- В) політичній партії, членом якої він є;
- Г) місцевій раді.

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

1. Кейс “Політичне втручання”

Керівник міністерства дав розпорядження державному службовцю оприлюднити політичну заяву від імені органу.

Питання:

1. Які принципи державної служби порушено?
2. Як повинен діяти службовець відповідно до закону?
3. Які наслідки можливі для керівника?

2. Кейс “Призначення без конкурсу”

Державного службовця призначено начальником управління без оголошення конкурсу, “тимчасово до його проведення”.

Питання:

1. Чи передбачена така можливість законом?
2. Які строки проведення конкурсу?
Як може бути оскаржено це призначення?

3. Завдання “Структура органів виконавчої влади”

Побудуйте схему системи органів виконавчої влади України (Кабінет Міністрів → міністерства → інші ЦОВВ → місцеві державні адміністрації).

Вкажіть приклади підпорядкованості.

4. Завдання “Роль державного секретаря”

Опишіть повноваження державного секретаря міністерства:

- кадрова політика,
- координація апарату,
- забезпечення діяльності міністра,
- представництво міністерства в органах влади.

5. Завдання “Державна служба на місцевому рівні”

Порівняйте особливості проходження державної служби у центральних органах виконавчої влади та місцевих державних адміністраціях.

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Професійна державна служба як основа ефективного урядування».
Оцініть взаємозв'язок професійності, політичної нейтральності та відповідальності службовців.

2. Завдання “Порівняльний аналіз”.

Порівняйте організацію державної служби у виконавчих органах України та однієї з країн ЄС.

- Як призначаються службовці?
- Які є гарантії від політичного впливу?

3. Завдання “Децентралізація і державна служба”.

Проаналізуйте, як процес децентралізації впливає на діяльність державних службовців місцевих адміністрацій.

- Які нові повноваження вони отримали?
- Які виклики виникають у практиці?

4. Критичний аналіз.

Оцініть ефективність кадрової політики Кабінету Міністрів України у 2020–2025 рр.

- Чи вдалося забезпечити стабільність державної служби?
- Які напрями реформ виявилися найуспішнішими?

5. Модельна ситуація “Розподіл повноважень”

У міністерстві виник спір між політичним керівництвом (міністром) і державним секретарем щодо призначення на посади.

- Які повноваження має кожен із них?

– Як закон розмежовує політичні та адміністративні посади?

6. Завдання “Професійний розвиток державних службовців”

Розробіть пропозиції щодо вдосконалення системи підвищення кваліфікації в органах виконавчої влади.

– Які форми навчання є найефективнішими?

– Як вони впливають на якість управління?

Тема 10. Служба в органах прокуратури.

Служба в органах прокуратури є різновидом публічної служби, яка забезпечує ефективне функціонування прокуратури як органу, що здійснює підтримання публічного обвинувачення в суді, нагляд за дотриманням законів органами державної влади, місцевого самоврядування, посадовими особами, а також реалізує інші конституційно визначені функції [4].

Особливістю служби в прокуратурі є її високий правовий зміст, інтелектуальна складність, підвищений рівень відповідальності та вимоги до доброчесності [15; 16].

Правовий статус працівників прокуратури, порядок проходження служби, гарантії їхньої діяльності визначаються Конституцією України [1], Законом України «Про прокуратуру», Законом «Про державну службу» [3],

професійними стандартами та відомчими нормативними актами Офісу Генерального прокурора.

Особливості правового статусу службовців прокуратури

Служба в прокуратурі має специфічні риси, що відрізняють її від державної служби в інших органах влади:

особливий статус прокурорів, які є носіями функції публічного обвинувачення та нагляду за додержанням законів [4];

підвищені морально-етичні вимоги, зокрема обов'язок діяти відповідно до принципів верховенства права, законності, політичної нейтральності та неупередженості [15];

заборона займатися політичною діяльністю, входити до політичних партій [3];

спеціальні кваліфікаційні вимоги — юридична освіта, стаж роботи у правовій сфері, успішне проходження відбору та атестації [3];

високий рівень дисциплінарної відповідальності, що включає відповідальність за порушення прокурорської етики та неналежне виконання службових обов'язків [15; 16].

Функції прокурорів як носіїв публічної служби

Основні функції визначаються Законом «Про прокуратуру» та Конституцією України [1]:

підтримання публічного обвинувачення в суді;

процесуальне керівництво досудовим розслідуванням;

нагляд за дотриманням законів органами правопорядку;

представництво інтересів держави в суді у виключних випадках;

участь в міжнародному співробітництві у сфері кримінальної юстиції [1; 12].

Службовці, які не мають статусу прокурорів, здійснюють організаційно-кадрове, аналітичне, фінансове, правове та технічне забезпечення діяльності прокуратури [3; 25].

Порядок добору та проходження служби

Служба в органах прокуратури передбачає спеціальну процедуру добору:

конкурсний відбір [3];

екзамен (тестування та практичні завдання) на знання законодавства та професійних компетенцій [3];

співбесіда з кадровою комісією;

перевірка доброчесності (доходи, спосіб життя, конфлікт інтересів) [15; 31];

атестація прокурорів — періодичне підтвердження професійної компетентності [3].

Проходження служби включає:

призначення на посаду після конкурсу;

стажування та наставництво;

регулярне підвищення кваліфікації;

проходження ротацій та кадрових оцінювань;

можливість кар'єрного просування відповідно до професійних компетенцій [3; 52].

Принципи діяльності служби в прокуратурі

Правові засади служби в прокуратурі базуються на:

верховенстві права і законності [1; 29];

політичній нейтральності [3];

доброчесності й прозорості діяльності [15; 29];

неупередженості у прийнятті процесуальних рішень [1];

служінні інтересам держави й суспільства [30];

незалежності прокурора при здійсненні повноважень [1];

повазі до прав людини як вищої цінності діяльності прокуратури [1; 50].

Управління персоналом і внутрішній контроль

У прокуратурі діє розгалужена система управління кадрами:

кадрові комісії здійснюють добір та атестацію прокурорів [26];

підрозділи по роботі з персоналом організовують навчання, оцінювання та планування кар'єри [25];

діє Кодекс професійної етики прокурорів [15; 16];

внутрішній контроль забезпечується дисциплінарними органами прокуратури [15], органами внутрішнього аудиту, а також зовнішнім контролем з боку парламенту та суспільства через механізми звітності [1; 50].

Значення служби в органах прокуратури

Служба в органах прокуратури є важливим елементом системи публічної влади, адже:

забезпечує реалізацію функцій держави у сфері кримінальної юстиції;

гарантує дотримання прав та свобод людини;

сприяє підтриманню правопорядку;

формує довіру суспільства до механізмів правосуддя;

забезпечує правову стабільність і захист державних інтересів.

Питання для самоконтролю

1. Яке місце прокуратура займає в системі органів публічної влади України?
2. Які основні функції прокуратури визначені Конституцією України?
3. Які правові засади проходження служби в органах прокуратури?
4. Хто може бути призначений прокурором? Які вимоги висуваються до кандидатів?
5. Який порядок добору, атестації та переведення прокурорів?

6. У чому полягає особливість статусу прокурора як державного службовця?
7. Які існують гарантії незалежності прокурорів?
8. Які підстави дисциплінарної відповідальності прокурорів?
9. Які органи здійснюють управління кадрами в органах прокуратури?
10. Які особливості проходження служби прокурорів у Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі?

Тестові завдання.

1. Прокуратура України є:

- А) органом судової влади;
- Б) єдиною системою органів, які здійснюють нагляд за дотриманням законів;
- В) структурою виконавчої влади;
- Г) органом місцевого самоврядування.

Правильна відповідь: Б

2. Основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність прокуратури, є:

- А) Закон України «Про прокуратуру»;
- Б) Закон України «Про державну службу»;
- В) Кримінальний процесуальний кодекс;
- Г) Конституція України.

Правильна відповідь: А

3. Призначення на посаду прокурора здійснюється:

- А) Президентом України;
- Б) Генеральним прокурором України;
- В) Вищою радою правосуддя;
- Г) Кабінетом Міністрів України.

Правильна відповідь: Б

4. До основних функцій прокуратури належать:

- А) представництво інтересів держави в суді;
- Б) нагляд за дотриманням законів правоохоронними органами;
- В) підтримання державного обвинувачення;
- Г) усі перелічені.

Правильна відповідь: Г

5. Атестація прокурорів проводиться для:

- А) з'ясування рівня їхньої політичної лояльності;
- Б) оцінки професійної компетентності, етики та доброчесності;
- В) призначення на інші державні посади;
- Г) контролю дисципліни.

Правильна відповідь: Б

6. Хто здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів?

- А) Державне бюро розслідувань;
- Б) Кадрова комісія Офісу Генерального прокурора;
- В) Вища рада правосуддя;
- Г) Комітет Верховної Ради України.

Правильна відповідь: Б

7. Гарантією незалежності прокурорів є:

- А) незмінюваність, політична нейтральність і матеріальне забезпечення;
- Б) підпорядкування органам виконавчої влади;
- В) можливість одночасно займатися підприємницькою діяльністю;
- Г) членство в політичних партіях.

Правильна відповідь: А

Практичні завдання

1. Кейс “Призначення прокурора без конкурсу”

Генеральний прокурор призначив свого радника прокурором обласної прокуратури без проходження конкурсу, пояснюючи це “службовою необхідністю”.

Питання:

1. Чи відповідає це законодавству?
2. Який порядок призначення прокурорів визначений Законом «Про прокуратуру»?
3. Як можна оскаржити таке призначення?

2. Кейс “Конфлікт інтересів у прокуратурі”

Прокурор здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні, де фігурує його близький родич.

Питання:

1. Які дії має вчинити прокурор?
2. Які наслідки можливі у разі порушення вимог закону?
Хто контролює врегулювання конфлікту інтересів?

3. Завдання “Структура прокуратури”

Побудуйте схему системи прокуратури України:

- Офіс Генерального прокурора → обласні прокуратури → окружні прокуратури.
Опишіть основні функції кожної ланки.

4. Завдання “Атестація прокурорів”

Опишіть етапи атестації прокурора:

1. тестування на знання законодавства;
2. тестування загальних здібностей;
3. співбесіда;
4. ухвалення кадровим органом рішення.

5. Завдання “Дисциплінарна відповідальність прокурорів”

Охарактеризуйте підстави притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності (порушення присяги, неналежне виконання обов’язків, корупційні дії, тощо).

6. Завдання “Незалежність прокуратури”

Розкрийте механізми забезпечення незалежності прокурорів:

- законодавчі гарантії;
- внутрішні процедури;
- роль Генерального прокурора;
- контроль парламенту і громадськості.

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Прокурорська служба: поєднання державної дисципліни та професійної незалежності».

Розкрийте баланс між підзвітністю та самостійністю прокурорів.

2. Завдання “Порівняльний аналіз”.

Порівняйте організацію прокуратури України та однієї з країн ЄС.

– Які відмінності у порядку призначення прокурорів?

– Які гарантії незалежності діють у європейських державах?

3. Критичний аналіз.

Оцініть результати реформування прокуратури України у 2019–2025 роках.

- Чи підвищується ефективність її діяльності?
- Які проблеми залишаються невирішеними?

4. Завдання “Етичний кодекс прокурора”

Проаналізуйте основні положення Кодексу професійної етики прокурора.

- Які норми регулюють поведінку під час судового процесу, спілкування з колегами та громадянами?

5. Модельна ситуація “Тиск на прокурора”

Прокурор отримав телефонний дзвінок із “порадами” щодо прийняття рішення у справі.

- Як він повинен діяти?
- Які правові гарантії захищають його від тиску?

6. Завдання “Професійна кар’єра прокурора”

Складіть схему кар’єрного росту прокурора (від помічника прокурора до прокурора області, керівника управління, Генерального прокурора).

- Які етапи передбачають конкурсні процедури?
- Які вимоги до досвіду та кваліфікації?

Тема 11. Служба в органах місцевого самоврядування.

Служба в органах місцевого самоврядування є специфічним різновидом публічної служби, спрямованим на реалізацію права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення [5]. Вона забезпечує організаційно-правову, кадрову, фінансову та управлінську діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, спрямовану на задоволення потреб населення на відповідній території [5; 6].

У ч. 1 ст. 2 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» служба в таких органах визначається як професійна, політично неупереджена діяльність посадових осіб місцевого

самоврядування, яка здійснюється на постійній основі з метою реалізації повноважень територіальної громади та її органів [6].

До основних завдань служби в органах місцевого самоврядування належать:

- організація виконання рішень місцевих рад, їх виконавчих комітетів, а також державних програм на відповідному рівні [5];

- підготовка проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку, місцевого бюджету, нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування [5];

- забезпечення надання якісних адміністративних послуг населенню [5];

- управління комунальним майном, фінансовими ресурсами територіальної громади [5];

- здійснення контролю за додержанням законодавства у межах власних та делегованих повноважень [1; 5];

- забезпечення реалізації повноважень з питань місцевого значення, визначених Конституцією та законами України [1; 5; 6].

Особливості служби в органах місцевого самоврядування:

- а) вона здійснюється не від імені держави, а від імені територіальної громади [5];

- б) фінансування оплати праці посадових осіб здійснюється за рахунок місцевих бюджетів [5];

- в) посадові особи місцевого самоврядування не є державними службовцями, проте мають подібний правовий статус, що включає вимоги щодо професіоналізму, етики, неупередженості та дотримання антикорупційного законодавства [6; 15; 16];

- г) обіймати посади можуть громадяни України, які відповідають кваліфікаційним вимогам [6; 19];

- д) служба здійснюється на посадах, передбачених штатним розписом відповідних органів — у місцевих радах, їх виконавчих органах, апараті сільських, селищних та міських голів тощо [5; 6].

Правове регулювання служби в органах місцевого самоврядування здійснюється:

- Конституцією України [1];
- Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5];
- Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [6];
- актами Кабінету Міністрів України [28; 29; 30];
- статутами територіальних громад;
- локальними нормативними актами органів місцевого самоврядування.

Відносини, що виникають у зв'язку зі вступом, проходженням та припиненням служби, регулюються спеціальним законом, а норми трудового законодавства застосовуються у частині, неврегульованій спеціальними актами [6; 10].

Питання для самоконтролю

1. Що таке служба в органах місцевого самоврядування та якими законами вона регулюється?
2. У чому полягає відмінність між державною службою та службою в органах місцевого самоврядування?
3. Які принципи проходження служби в органах місцевого самоврядування?
4. Хто є посадовими особами місцевого самоврядування?
5. Які вимоги висуваються до кандидатів на посади служби в органах місцевого самоврядування?
6. Які існують категорії посад в органах місцевого самоврядування?
7. Який порядок прийняття на службу в органах місцевого самоврядування?
8. Які права, обов'язки та обмеження мають посадові особи місцевого самоврядування?
9. Які особливості правового статусу сільського, селищного та міського голови як посадової особи місцевого самоврядування?
10. Які види відповідальності несуть посадові особи місцевого самоврядування?

Тестові завдання.

1. Служба в органах місцевого самоврядування — це:

- А) різновид державної служби;
- Б) професійна діяльність осіб, які працюють в органах місцевого самоврядування та отримують заробітну плату з місцевого бюджету;
- В) волонтерська діяльність;
- Г) діяльність членів політичних партій.

Правильна відповідь: Б

2. Основним нормативно-правовим актом, який регулює службу в органах місцевого самоврядування, є:

- А) Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- Б) Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»;
- В) Закон України «Про державну службу»;
- Г) Кодекс законів про працю.

Правильна відповідь: Б

3. Хто є посадовими особами місцевого самоврядування?

- А) лише депутати місцевих рад;
- Б) усі працівники виконавчих органів рад;
- В) особи, які займають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих і консультативних функцій у місцевих радах та їх виконавчих органах;
- Г) працівники комунальних підприємств.

Правильна відповідь: В

4. Призначення на посаду посадової особи місцевого самоврядування здійснюється:

- А) Президентом України;

- Б) відповідною радою або її виконавчим комітетом;
- В) Кабінетом Міністрів України;
- Г) Міністерством юстиції.

Правильна відповідь: Б

5. Посадові особи місцевого самоврядування:

- А) підпорядковуються органам державної влади;
- Б) діють самостійно в межах повноважень місцевої ради;
- В) підпорядковуються виключно Міністерству регіонального розвитку;
- Г) є представниками політичних партій.

Правильна відповідь: Б

6. Сільський, селищний, міський голова обирається:

- А) Верховною Радою України;
- Б) Президентом України;
- В) територіальною громадою на прямих виборах;
- Г) Кабінетом Міністрів України.

Правильна відповідь: В

7. Посадова особа місцевого самоврядування не має права:

- А) обіймати іншу оплачувану посаду;
- Б) займатися підприємницькою діяльністю;
- В) мати статус депутата Верховної Ради України;
- Г) усі наведені варіанти.

Правильна відповідь: Г

Практичні завдання

1. Кейс “Призначення без конкурсу”

Міський голова призначив начальника управління освіти без проведення конкурсу, посилаючись на “нагальну необхідність”.

Питання:

1. Чи відповідає це закону?
2. Який порядок призначення посадових осіб місцевого самоврядування?
3. Як можна оскаржити таке рішення?

2. Кейс “Конфлікт інтересів у міській раді”

Секретар міської ради підписав рішення, яке безпосередньо стосувалося його приватного бізнесу.

Питання:

1. Чи є це порушенням антикорупційного законодавства?
2. Які правові наслідки можливі?
3. Які органи контролюють дотримання етичних стандартів?

3. Завдання “Структура органів місцевого самоврядування”

Складіть схему:

- місцева рада → виконавчий комітет → управління та відділи → старостинські округи.
Вкажіть, які посади належать до служби в цих структурах.

4. Завдання “Права і обов’язки”

Порівняйте права, обов’язки та обмеження посадових осіб місцевого самоврядування з державними службовцями (за законами 2015 і 2001 рр.).

5. Завдання “Відповідальність посадових осіб”

Охарактеризуйте дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування.

6. Завдання “Етика місцевого службовця”

Проаналізуйте, які етичні принципи поведінки мають дотримуватися службовці місцевого самоврядування.

– Як вони впливають на довіру громади?

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Служба в органах місцевого самоврядування як форма реалізації права громади на самоврядування».

Проаналізуйте роль місцевих службовців у розвитку територіальних громад.

2. Завдання “Порівняльний аналіз”.

Порівняйте правове становище посадових осіб місцевого самоврядування України та країн ЄС.

– Які гарантії їхньої незалежності існують?

– Як забезпечується професіоналізація цієї служби?

3. Критичний аналіз.

Оцініть сучасний стан служби в органах місцевого самоврядування України.

– Які проблеми кадрового забезпечення існують?

– Як вплинув процес децентралізації на статус посадових осіб?

4. Завдання “Кар’єра в місцевому самоврядуванні”

Розробіть схему кар’єрного зростання посадових осіб місцевого самоврядування: від спеціаліста відділу до керівника виконавчого органу ради.

5. Модельна ситуація “Розпуск ради”

Унаслідок систематичних порушень законодавства місцева рада була достроково розпущена.

- Що відбувається із посадовими особами місцевого самоврядування?
- Які гарантії їхніх трудових прав існують?

6. Завдання “Професійна компетентність”

Запропонуйте основні напрями підвищення професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування.

- Які форми навчання доцільно запровадити на місцевому рівні?

Тема 12. Сучасні зарубіжні моделі організації державної служби.

Організація державної служби у різних країнах світу формується під впливом історичних, політичних, правових і адміністративних традицій. Попри спільну мету — забезпечення ефективного функціонування механізму державної влади — системи державної служби демонструють значну різноманітність. У сучасній теорії та практиці публічного управління виокремлюють три основні моделі державної служби: кар’єрну, позиційну (контрактну) та змішану [4].

Кар’єрна модель державної служби

Поширені країни: Франція, Іспанія, Японія, Південна Корея.

Кар'єрна модель передбачає, що державний службовець вступає на службу молодим спеціалістом і проходить її поступово, рухаючись «кар'єрними щаблями» протягом тривалого часу. Така модель відзначається високим рівнем престижу та стабільності.

Основні ознаки кар'єрної моделі:

добір кадрів через складні конкурси та кваліфікаційні іспити;

довічна або тривала служба, високий рівень соціальних гарантій;

чітка ієрархія посад і жорстка вертикальна структура;

сильний вплив елітних адміністративних шкіл (наприклад, ENA у Франції);

високі вимоги до професіоналізму та лояльності.

Переваги: стабільність апарату, захищеність від політичного впливу, високий професіоналізм.

Недоліки: закритість системи, низька мобільність, ризик бюрократизації.

Позиційна (контрактна) модель державної служби

Країни: США, Великобританія, Канада, Австралія.

Це більш гнучка, ринково орієнтована модель, що ґрунтується на принципах конкуренції, відкритості та контрактності. На відміну від кар'єрної, тут найважливішою є конкретна посада, а не тривалий статус службовця.

Основні характеристики:

прийняття на службу відбувається під конкретну посаду, здебільшого на контрактній основі;

частина посад є політичними (наприклад, у США — система “spoils system”);

ротація кадрів і можливість переходу між державним і приватним секторами;

акцент на результатах службової діяльності, ефективності, KPI;

високий рівень відповідальності та дисципліни.

Переваги: динамічність, якісне оновлення кадрів, орієнтація на результат.

Недоліки: більший політичний вплив, менша стабільність.

Змішана модель державної служби

Країни: Німеччина, Польща, Італія, скандинавські держави.

Поєднує елементи і кар'єрної, і позиційної моделей. Державна служба тут складається з двох основних категорій:

посадові кар'єрні чиновники (наприклад, німецькі Beamte);

контрактні працівники, які обіймають певні посади за трудовими угодами.

Характерні риси:

професіоналізм та стабільність кар'єрних чиновників;

контрактність та мобільність інших працівників;

розвинені інститути навчання та підвищення кваліфікації;

сильна правова регламентація, але з елементами гнучкості.

Переваги: баланс стабільності та адаптивності, можливість залучення нових фахівців.

Недоліки: складність управління системою, можливі дублювання функцій.

Українська модель державної служби відповідно до Закону України «Про державну службу» [3] є змішаною, оскільки містить риси обох класичних моделей:

- конкурсний добір — елемент позиційної моделі [28];
- професійність та політична неупередженість — елемент кар'єрної моделі [3; 4];

- наявність різних категорій посад та рангів;
- частина посад є політичними — наприклад, державні політичні посади за окремими законами [3; 45].

Також на формування української моделі впливають європейські принципи адміністративного права [35] та рекомендації Ради Європи щодо поведінки державних службовців [33].

Україна інтегрує:

- правові стандарти ЄС у сфері етики та антикорупційної діяльності [14; 15; 16; 17; 38; 39; 40];
- сучасні підходи до навчання, оцінювання, атестації та формування кадрового резерву [29; 30; 31];
- оновлені методичні рекомендації НАДС [41; 42].

Питання для самоконтролю

1. Які основні моделі державної служби існують у зарубіжних країнах?
2. У чому полягає відмінність між кар'єрною та посадовою моделлю державної служби?
3. Які країни є прикладом кар'єрної моделі, а які — посадової?
4. Які основні принципи державної служби в країнах Європейського Союзу?
5. Які органи відповідають за управління державною службою у Франції, Великобританії, Німеччині?
6. Як відбувається відбір та просування державних службовців у країнах із розвиненою бюрократичною традицією?
7. Які сучасні тенденції реформування державної служби спостерігаються в країнах ЄС?
8. У чому полягає особливість американської моделі публічної служби?
9. Які елементи зарубіжних моделей доцільно впроваджувати в Україні?
10. Як глобалізація впливає на стандарти державної служби?

Тестові завдання.

1. Кар'єрна модель державної служби передбачає:

- А) короткострокові контракти;

- Б) довічну службу з поступовим просуванням по ієрархії;
- В) призначення на посади за політичними квотами;
- Г) сезонну зайнятість.

Правильна відповідь: Б

2. Посадова модель державної служби характерна для:

- А) Франції;
- Б) Великої Британії;
- В) Німеччини;
- Г) Іспанії.

Правильна відповідь: Б

3. Головним принципом державної служби в країнах ЄС є:

- А) політична залежність від уряду;
- Б) доброчесність, відкритість і професіоналізм;
- В) короткостроковість контрактів;
- Г) високий рівень політичного контролю.

Правильна відповідь: Б

4. Відбір кандидатів на державну службу у Франції здійснюється:

- А) за результатами політичних рекомендацій;
- Б) через відкриті конкурси та навчання в École Nationale d'Administration (ENA);
- В) через кадрові агентства;
- Г) за рішенням парламенту.

Правильна відповідь: Б

5. У США публічна служба поділяється на:

- А) федеральну, регіональну та муніципальну;
- Б) політичну (patronage system) і кар'єрну (merit system);
- В) цивільну та військову;
- Г) урядову та приватну.

Правильна відповідь: Б

6. У Німеччині державні службовці (Beamte):

- А) мають статус найманих працівників;
- Б) є представниками приватного сектору;
- В) мають особливі публічно-правові зобов'язання і гарантії;
- Г) не підлягають дисциплінарній відповідальності.

Правильна відповідь: В

7. Основна тенденція сучасних реформ у сфері державної служби в Європі:

- А) депрофесіоналізація апарату управління;
- Б) підвищення відкритості, ефективності й орієнтації на громадянина;
- В) зменшення ролі конкурсів;
- Г) скорочення прозорості у відборі кадрів.

Правильна відповідь: Б

Практичні завдання

1. Кейс “Порівняння систем”

Порівняйте державну службу Франції та Великої Британії за такими критеріями:

- порядок прийому на службу;
- система підготовки кадрів;
- принципи кар'єрного зростання;
- роль політичного керівництва.

2. Кейс “Американська система”

Опишіть відмінності між системою patronage (політичні призначення) і merit system (служба за заслугами) у США.

– Які переваги й недоліки має кожна модель?

3. Завдання “Європейські стандарти”

Опишіть роль Програми SIGMA (спільна ініціатива ЄС і ОЕСР) у формуванні сучасних стандартів державної служби.

– Які принципи вона пропонує для країн-кандидатів у ЄС?

4. Завдання “Вплив реформ”

Проаналізуйте, як електронне врядування змінило організацію державної служби в зарубіжних країнах (наприклад, Естонія, Данія, Канада).

5. Завдання “Зарубіжний досвід для України”

Визначте три елементи зарубіжних моделей державної служби, які доцільно адаптувати в Україні (наприклад, система відкритих конкурсів, професійне навчання, деполітизація).

Додаткові аналітичні завдання

1. Аналітичне есе.

Напишіть коротке есе (1–2 сторінки) на тему:

«Якою має бути українська модель державної служби: кар’єрною чи посадовою?»

Обґрунтуйте свій вибір, спираючись на зарубіжний досвід.

2. Порівняльно-правовий аналіз.

Порівняйте моделі державної служби трьох країн (наприклад, Франції, Великої Британії та Польщі).

– Які спільні риси та відмінності?

– Які з них є найбільш ефективними для демократичної держави?

3. Завдання “Мобільність кадрів”

Оцініть, як у країнах ЄС забезпечується мобільність державних службовців (ротації, стажування, програми обміну).

– Як ці механізми впливають на якість управління?

4. Критичний аналіз.

Оцініть переваги та ризики впровадження елементів “New Public Management” (нового державного менеджменту) в системі державної служби.

5. Завдання “Європейські вимоги до державної служби”

Проаналізуйте Копенгагенські критерії ЄС у контексті професіоналізації державної служби.

– Як ці вимоги можуть бути реалізовані в Україні?

6. Завдання “Модельна держава”

Оберіть одну країну (наприклад, Сінгапур, Канада, Швеція) та опишіть, чому її модель державної служби вважають ефективною.

– Які чинники забезпечують високий рівень доброчесності та компетентності службовців?

Комп'ютерні презентації.

Презентація вибіркової дисципліни “Службове право України”

Метою викладання навчальної дисципліни «Службове право України» є формування системи знань з службового законодавства, досягнення всебічного глибокого розуміння студентами природи і сутності службово-правових відносин з вмінням застосовувати їх у практичній роботі, засвоєння теоретичних основ організації та діяльності публічної служби, механізмів і системи управління державною службою та набуття теоретико-практичних навичок запровадження кращих зарубіжних практик організації державної служби.

Завдання дисципліни:

визначення основних категорій службового права,
формування чітких уявлень про загальнотеоретичні засади
службового законодавства,
вироблення наукового підходу до оцінки чинного службового
права,
вивчення всіх основних норм службового права права,
предмету, методу, системи, джерел, історії розвитку цього
інституту права.

Фахові компетентності

- полягають у знанні і розумінні ретроспективи формування правових та державних інститутів;
- у повазі до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;
- у знанні і розумінні міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини та у здатності застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;
- у знанні і розумінні основ права Європейського Союзу;
- у знанні і розумінні особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

Програмні результати навчання:

- полягають у тому, що після вивчення дисципліни здобувач вищої освіти ступеня вищої освіти бакалавр має здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи;
- застосовувати набуті

Основні інститути публічної служби.

Державна служба і служба в органах місцевого самоврядування.

Особливості правового регулювання, проходження публічної служби в органах суду та інших правоохоронних органах

доцент ОСТАПЕНКО О.Є.

Основні інститути публічної служби

Публічна служба — комплексний правовий інститут, який регулює організацію та діяльність всіх державних службовців і складається з правових норм різних галузей права. Складність інституту публічної служби полягає в тому, що, по-перше, він поєднує в собі правові норми інших галузей права (на що було вказано вище); по-друге, складається з окремих під інститутів, наприклад, проходження служби, принципів державної служби.

Окрім того, предмет, мета, принципи та метод адміністративно-правового регулювання, а також внутрішній зв'язок з іншими адміністративно-правовими інститутами дає змогу стверджувати, що публічна служба перебуває у специфічному адміністративно-правовому режимі регулювання. Специфічність статусу публічної служби обумовлена характером відносин, які вона регулює, а саме — їх публічно-правовою природою.

Аналіз змісту інституту публічної служби дає змогу уявити її як систему, що включає наступні елементи: поняття державної служби;

- її принципи та види;
- поняття державного службовця та посадової особи; вступ на державну службу;
- просування по службі, звільнення з державної служби;
- соціальний статус державного службовця; оцінка державних службовців;
- відповідальність працівників державного апарату та контроль за їх діяльністю;
- етика державної служби;
- організація управління державною службою; організація управління персоналом державної служби;
- основні напрямки реформування державної служби.

ПУБЛІЧНА
СЛУЖБА

Державна служба і служба в органах місцевого самоврядування

Державна служба - це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

- аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;
- забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;
- забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;
- здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;
- управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;
- управління персоналом державних органів;
- реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

Державна служба здійснюється з дотриманням таких принципів:

1. верховенства права - забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави;
2. законності - обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;
3. професіоналізму - компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, регіональною мовою або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону;
4. патріотизму - відданість та вірне служіння Українському народові;
5. доброчесності - спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень;
6. ефективності - раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики;
7. забезпечення рівного доступу до державної служби - заборона всіх форм та проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження;
8. політичної неупередженості - недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків;
9. прозорості - відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України;
10. стабільності - призначення державних службовців безстроково, крім випадків, визначених законом, незалежність персонального складу державної служби від змін політичного керівництва держави та державних органів. (стаття 4 Закону України «Про державну службу»).

Служба в органах місцевого самоврядування - це професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом.

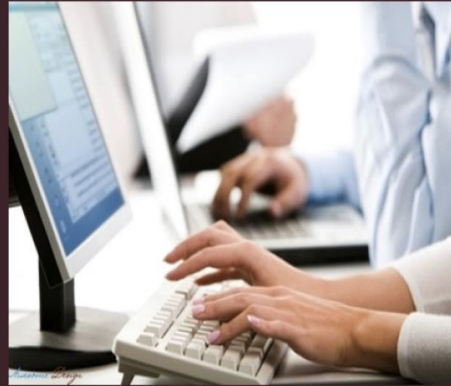
Служба в органах місцевого самоврядування здійснюється на таких основних принципах:

- служіння територіальній громаді;
- поєднання місцевих і державних інтересів;
- верховенства права, демократизму і законності;
- гуманізму і соціальної справедливості;
- гласності;
- пріоритету прав та свобод людини і громадянина;
- рівних можливостей доступу громадян до служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням їх ділових якостей та професійної підготовки;
- професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі;
- підконтрольності, підзвітності, персональної відповідальності за порушення дисципліни і неналежне виконання службових обов'язків;
- дотримання прав місцевого самоврядування;
- правової і соціальної захищеності посадових осіб місцевого самоврядування;
- захисту інтересів відповідної територіальної громади;
- фінансового та матеріально-технічного забезпечення служби за рахунок коштів місцевого бюджету;
- самостійності кадрової політики в територіальній громаді.

Право на службу в органах місцевого самоврядування мають громадяни України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, терміну проживання на відповідній території.

На посаду можуть бути призначені особи, які мають відповідну освіту і професійну підготовку, володіють державною мовою відповідно до рівня, визначеного Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної".

Особливості правового регулювання, проходження публічної служби в органах суду та інших правоохоронних органах

Законами України «Про судоустрій і статус судів» та «Про Вищу раду правосуддя» врегульовано порядок призначення на посади в органи судової влади. Так, залучення на публічну службу відбувається шляхом прийняттям адміністративно-правового акту (наприклад видання указу Президента України про призначення на посаду судді у разі внесення Вищою радою правосуддя подання про призначення судді на посаду) або в результаті виборів (наприклад формування корпусу Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради правосуддя).

Публічною службою в органах судової влади є політично-нейтральна, професійна служба на посаді судді та судах, в інших органах суддівського врядування, інших державних органах та установах системи правосуддя задля організації та забезпечення діяльності судів та суддів. Ознаками публічної служби в органах судової влади є призначення на посаду, шляхом видання адміністративного акту або виборів, зайняття посади судді або в органі судової влади, постійність та професійна основа виконання функцій та завдань судді або органу судової влади, спрямованість на задоволення публічних інтересів.

Публічна служба в правоохоронній сфері України – це адміністративно-правовий інститут підгалузі публічної служби, який у практичній дійсності об’єктивується в особливій та безперервній, неупередженій професійній діяльності громадян України, наділених належним рівнем службової правосуб’єктності, на посадах у правоохоронних органах України з приводу реалізації в інтересах держави та суспільства посадових завдань щодо належного підтримання функціонування цих державних органів та виконання функцій цих органів на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Публічна служба в правоохоронній сфері є особливим соціальним і правовим феноменом, без належного функціонування якого неможливе існування сучасної держави, а також панування права в суспільстві й державі загалом.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. (із змінами).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення (чинна редакція).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII (чинна редакція).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>
4. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / рд. кол.: К.О. Ващенко, І.Б. Коліушко, В.П. Тимошук, В.А. Дерещ (відп. ред.). К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. 796 с. URL: https://pravo.org.ua/img/books/files/1513082951commentary%20_layout_web.pdf
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07 червня 2001 р. № 2493-III (чинна редакція).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
7. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
8. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. №157-VIII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] - Верховна Рада України; Кодекс від 2.12.2010 р. № 2755- VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
10. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-08 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (чинна редакція) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 №2341-III (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
13. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.06.2003 №1129-IV (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>

14. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 18.10.2006 (чинна редакція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
15. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
16. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Банчук О. та ін.; наук.ред. Хавронюк. Київ: Ваіте, 2018. С. 168.
17. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р № 1682-VII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>
18. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р №2939-VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
19. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 р №2235-III (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
20. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 №2704-VIII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
21. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
22. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 р. № 1975- XII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12#Text>
23. Про Національну поліцію : Закон України від 02.06.2015 №580-VIII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
24. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 №141-VIII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>
25. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>
27. Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними

- рангами та іншими спеціальними: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 № 306 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF#Text>
28. Про утворення Комісії з питань вищого корпусу державної служби та затвердження її персонального складу: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 490-р (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/490-2016-%D1%80#Text>
29. Про порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246 (чинна редакція). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF>
30. Про затвердження Порядку надання державним службовцям додаткових оплачуваних відпусток: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р. № 270 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2016-%D0%BF#Text>
31. Про затвердження Типового порядку формування кадрового резерву в органах місцевого самоврядування: КМУ Постанова від 06.04.2016 № 551 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2001-%D0%BF#Text>
32. Про дисциплінарний статут служби цивільного захисту: Закон України від 05.03.2009 № 1068-VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-17#Text>
33. Про віднесення посад органів місцевого самоврядування до відповідних категорій посад Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2001 № 1441 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1441-2001-%D0%BF#Text>
34. Про затвердження Типового положення про порядок проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2001 №1440 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2001-%D0%BF#Text>
35. Модельний кодекс поведінки державних службовців Ради Європи (чинна редакція). URL: http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydiya%20oproyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf
36. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 № 1179 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>
37. Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією: Лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 22.05.2017 р. URL: <https://ksa.court.gov.ua/sud2118/pres-centr/news/351905/>

38. Про визнання протиправним і скасування Розпорядження Президента України від 12 серпня 2015 року N 654/2015-рп, та відновлення на посаді: Постанова Верховного Суду України від 14.03.2017 № 21-3968a16, п/800/160/16. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS170070.html
39. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.09.2017 № 839. (чинна редакція). URL: https://mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/2017-10-30/2017-10-30_2.pdf
40. Роз'яснення НАЗК «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю» від 13.02.2020 р. 79 с. URL: <https://nazk.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/02/Rozyasnennya-2020-finish-12.02.2020.pdf>
41. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків: Рішення НАЗК від 17.06.2016 № 2 (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16#Text>
42. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо окремих питань підготовки посадових інструкцій державних службовців категорій «Б» та «В»: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 02.12.2019 № 219-19 (чинна редакція). URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shchodo-okremih-pitan-pidgotovki-posadovih-instrukcij-derzhavnih-sluzhbovciv-kategorij-b-ta-v>
43. Про затвердження Типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб ісцевого самоврядування: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 07.11.2019 № 203 (чинна редакція). URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-tipovih-profesijno-kvalifikacijnih-harakteristik-posadovih-osib-miscevogo-samovryaduvannya>
44. Про організацію виконання НАДС у 2020 році плану заходів на 2020 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 23.07.2020 № 129-20 URL: <https://nads.gov.ua/npas/pro-organizaciyu-vikonannya-nads-u-2020-roci-planu-zahodiv-na-2020-rik-z-realizaciyi-strategiyi-komunikaciyi-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-na>
45. Службове право України : словник термінів / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 340 с.
46. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О.В. Кузьменко. 3-тє вид., допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

- 47.Галунько В. Публічний інтерес в адміністративному прав. Форум права. 2010. № 4. С. 178-182.
- 48.Мельник Р. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 308 с.
- 49.Муниципальне право України. URL: https://pidruchniki.com/15950210/pravo/pripinennya_sluzhbi_organah_mistseвого_samovryadu_vannya
- 50.Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України : Навчальний посібник. Київ: Прецедент, 2007. 531 с.
- 51.Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. доц. А.Т. Комзюка. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. 99 с.
- 52.Горбач А. Адміністративно-правові відносини: теорія і практика : автореферат дис. Київ, 2019. 18 с.
- 53.Пухтецька А. Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження у законодавство України : автореферат дис. Київ, 2009. 18 с.
- 54.Томкіна О. Принцип доброчесності державної влади: постановка проблеми. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. №1 (76). С. 65-72.
- 55.Алексєєв В. Структури публічного управління в Україні. Чернівці: Технодрук, 2014. 76 с.
- 56.Бакуменко В. та ін. Особливості публічного управління та адміністрування: навч. посіб. Київ: Ліра-Київ, 2017. 256 с.
- 57.Берега А. Реформування публічної влади: сучасні концепції та політична практика : монографія. Київ: Логос, 2012. 360 с.
- 58.Мельник Р. Інститут державної служби чи службове право?. Юридична Україна. 2010. № 11. С. 65-70.
- 59.Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба в Україні: підручник. 2-ге вид. Одеса: Фенікс, 2011. С. 15.
- 60.Константин О. Щодо судового розгляду спорів з приводу проходження служби на державних політичних посадах та звільнення з них. Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: Збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5–6 липня 2018 року). К.: Дакор, 2018. С. 184).
- 61.Цуркан М. Політична служба: визначення та особливості правового регулювання. Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: Збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5–6 липня 2018 року). К.: Дакор, 2018. С. 427
- 62.Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба як адміністративно-правова категорія. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. 2009. Т. 8. С. 148.

63. Біла-Тіунова Л.Р. Службова кар'єра в Україні : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 540 с.
64. Тогобіцька-Громова А.А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус: дис. канд. юрид. наук. Суми, 2019. С. 42-44, 68
65. Atamanchuk V.W., Turovets Y.M., Volkotrub S.H., The essence of a helpless state of a person as an important component in the investigation of crimes, Journal of National Academy of Legal Sciences of Ukraine Volume 28, Issue 2, (2021), 269-376 Scopus (A)
66. Oleksandr Ostapenko, Tetiana Tarasevych, Maryna Dzeveluk, Nataliia Chernyshchuk, Serhii Grynko, ETHICAL AND LEGAL ASPECTS OF CLONING THE HUMAN BODY: CURRENT CHALLENGES, Universidade Católica de Petrópolis, Rio de Janeiro, Brasil, V. 15 N. 2 (2023), ARTIGOS Publicado 17-03-2023. ISSN 2175-0947 Web of Science (A)
67. Oleksandr Ostapenko, Valerii Kononenko, Oleksandr Yaremenko, Yurii Zinko, Serhii Lapshin Formation of civil society in Ukraine in the post-soviet period. 2023. Vol 12(65), 131-140. DOI : <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.13> Amazonia Investiga Web of Science (A)
68. Oleksandr Ostapenko, Melnychuk O, Opolska N, Lapshyn S, Ishchuk A. Utilising mediation for conflict resolution: Insights and future directions. Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias. 2024; 3:1143. <https://doi.org/10.56294/sctconf20241143> Scopus (A)
69. Oleksandr Ostapenko, Olena Sasko, Hanna Shvedova, Kostiantyn Orobets, Ruslan Ovcharenko Criminal offence during martial law in ukraine: peculiarities of qualification Bangladesh Journal of Multidisciplinary Scientific Research Vol. 11 No. 1 2026 DOI: <https://doi.org/10.46281/bjmsr.v11i1.2658> Scopus (A)
70. Остапенко О.Є. Аналіз публічної політики і державні рішення. Науковий журнал «Регіональні студії» Ужгородський національний університет 2021. № 27. С. 39-42
71. Остапенко О.Є. Функціонування громадянського суспільства в Публічному управлінні через представництво інтересів. Журнал «Наукові інновації та передові технології» Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління» № 10(24) 2023. С. 201-211
72. Остапенко О.Є. Діяльність товариських судів як альтернативна форма розгляду справ. Колективна монографія: Герменевтика права та філософія юриспруденції Бостон, США 2021. С. 167 – 177.
73. Остапенко О.Є. Становлення системи державного регулювання сферою інтелектуальної власності в незалежній Україні (1990-ті – 2000-ті рр.). Вісник студентського наукового товариства факультету

- історії права і публічного управління. Вип. 19. Збірник наукових праць. Вінниця, 2019. С. 171-173
74. Остапенко О.Є. Інтелектуальна власність як об'єкт інформаційної безпеки держави. Вісник факультету історії, етнології і права: Збірник наукових праць. Вип. 20. Вінниця, 2020. С. 98-100.
75. Остапенко О.Є. Реформування органів виконавчої влади в Україні задля забезпечення прав людини. II Всеукраїнська науково-практична конференція «Забезпечення прав людини: національний і міжнародний виміри». Вінниця, 2023. С. 224-227.
76. Остапенко О.Є. Роль Конституційного суду України в гарантуванні конституційних прав громадян Журнал категорії Б «Наукові перспективи» N 6(48) 2024 [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-6\(48\)-594-604](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-6(48)-594-604)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
2. Веб-портал органів виконавчої влади України www.kmu.gov.ua
3. Сайт Центру політико-правових реформ www.pravo.org.ua
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України www.president.gov.ua
5. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
6. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Сайт Національної парламентської бібліотеки України <http://nplu.org/>
8. Сайт Державної науково-технічної бібліотеки України <http://www.gntb.gov.ua/ua/>

Відомості про автора

ОСТАПЕНКО ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНОВИЧ

Посада: доцент кафедри публічно-правових дисциплін

Науковий ступінь: кандидат юридичних наук

Освіта: У 2002 році закінчив Перші Київські державні курси іноземних мов та отримав Кваліфікацію перекладача за фахом «Англійська мова». У 2004 році закінчив Перші Київські державні курси іноземних мов та отримав Кваліфікацію перекладача за фахом «Італійська мова». У 2008 році закінчив Київський національний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та отримав диплом спеціаліста. У 2009 році закінчив Київський національний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та отримав диплом магістра. Кваліфікація – юрист.; у 2020 р. отримав другу вищу освіту за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

Науково-педагогічна діяльність: Навчався в аспірантурі Київського національного університету внутрішніх справ (2009-2014).

У 2014 році захистив дисертацію за спеціальністю 12.00.09 – Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність на тему: "Охорона нотаріальної таємниці у кримінальному судочинстві".

На кафедрі права і публічного управління працюю з 2020 р. на посаді старшого викладача.

На кафедрі публічно - правових дисциплін працюю з 2021 р. на посаді старшого викладача.

На кафедрі публічно - правових дисциплін працюю з 2025 р. на посаді доцента.

Науковий доробок: Автор понад 12 наукових праць у галузі права, в т.ч. 1 монографії на юридичну тематику.

Викладає дисципліни: Теорія держави і права; Адміністративне право; Адміністративне право України, Правове забезпечення наукової і освітньої діяльності, Муніципальне право України, Правові засади гендерної рівності, Військове право України, Порівняльне конституційне право, Конституційні засади публічної влади в Україні, Службове право України, Документальний супровід юридичної діяльності, Місцеве самоврядування в Україні, Право соціального захисту, Підприємницьке право, Інституційні система ЄС, Публічне право: тлумачення і застосування, Криміналістика, Міжнародне співробітництво в сфері правоохоронної експертної діяльності.

Профіль Google Scholar

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=Az6T8pYAAAAJ&hl=uk>

Профіль ORCID ID

<https://orcid.org/0000-0003-1158-0146>

Профіль Web of Science

<https://publons.com/researcher/4296650/oleksandr-ostapenko/>

Email: Oleksandr.Ostapenko@vspu.edu.ua